ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

БРОЈ 1406

8 динара

8.12.1978. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XIX

Ripley • Веровали или не!

НИСМО ВИШИ ОД СВОЈИХ ПРЕДАКА

ДАНАШЊИ ЧОВЕК
ПРОСЕЧНО ВИСОК ОКО 172,5 САНТИМЕТРА, БИО ЈЕ НИЖИ ОД ЧОВЕКА КАМЕНОГ ДОБА (400.000 ДО 8.000 ПРЕ Н.Е.) ЗА ОКО 2.5 САНТИМЕТРА.

КОСМИЧКИ БРОД ИЗ 1784. ГОДИНЕ

ФРАНЦУСКИ ВОЈНИ СТРУЧЊАЦИ ПРАВИЛИ СУ ПЛАНОВЕ О КОСМИЧКОЈ СТАНИЦИ СА ЉУДСКОМ ПОСАДОМ КОЈА БИ ИМАЛА ОБЛИК БОЈНОГ БРОДА ОКАЧЕНОГ О БАЛОН.

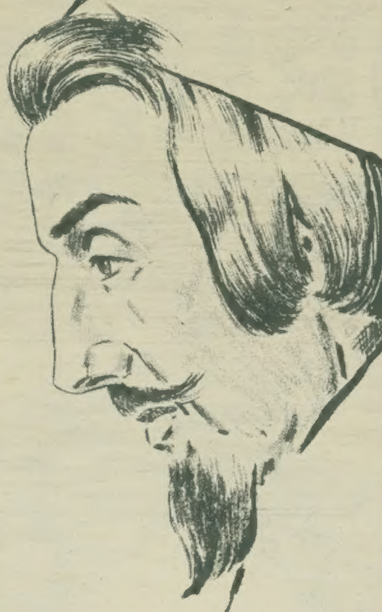

КАРДИНАЛ РИШЕЉЕ
(1585–1642)

СВЕМОЋНИ МИНИСТАР ЛУЈА XIII, ПОСЛЕДЊИХ ШЕСТ МЕСЕЦИ ЖИВОТА ПРОВЕО ЈЕ У ОГРОМНОЈ НОСИЉЦИ — — НОСИЛА СУ ЈЕ 24 ЧОВЕКА ИЗ ЊЕГОВЕ ТЕЛЕСНЕ ГАРДЕ — — У КОЈОЈ СУ СЕ НАЛАЗИЛИ ПОСТЕЉА, СТО, СТОЛИЦА И ЛИЧНИ СЕКРЕТАР.

АКСОЛОТЛ
(ambystoma)

ДАЖДЕВЊАК КОЈИ ЖИВИ У ЈЕЗЕРИМА МЕКСИКА, СЛУЖИ ТАМОШЊЕМ СТАНОВНИШТВУ ЗА ХРАНУ.

ЈЕДАН ТРАМВАЈ
ИЗГРАЂЕН 1870. ГОДИНЕ ИМАО ЈЕ МОТОР НА АМОНИЈАК

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● тринаестог маја 1899. године основано је „Прво српско друштво за игру лоптом". Игралиште се налазило код данашње

Мостарске петље. Прва јавна утакмица одиграна је на том терену 25. јуна 1899. године.

● Џон Далтон је први применио немогућност неких људи да уочавају боје, нарочито црвену. Појава „слепила за боје" по њему је добила назив далтонизам. Овај недостатак Далтон је прво уочио код свог брата, а касније и на самом себи.

● у планинским пределима Канарских острва становници који живе на великој удаљености једни од других, споразумевају се звиждањем. Мењајући интонацију и правећи паузе, они тако један другом саопштавају поруке.

● када је једног хладног дана компјутер на Универзитету у Бону почео да прави велике

грешке, оператери су закључили да га је потребно загрејати. Донели су термофоре и посуде са топлом водом, „утоплили" га и компјутер је после неколико часова опет беспрекорно радио.

● амерички лекар Крафор Вилијамсон Лонг први је употребио етар као анестетик при хируршкој операцији извршеној 30. марта 1842. године.

● биљка планинска звончица која успева у Швајцарској може у току раста да пробије и лед.

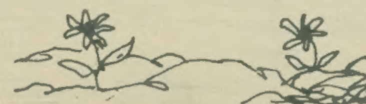

● у пољском граду Шћећину недавно је одржан конкурс за најдужу и најлепшу женску косу. Од 65 кандидаткиња, жири је изабрао Ванду Маргулу чи-

ја је коса дугачка 144 сантиметра. Победница је неговала своју косу скоро двадесет година.

● гости хотела Силвербек у Кенији могу зачас да пређу са северне у јужну хемисферу или обратно. Екватор пролази баш кроз средину ресторана.

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

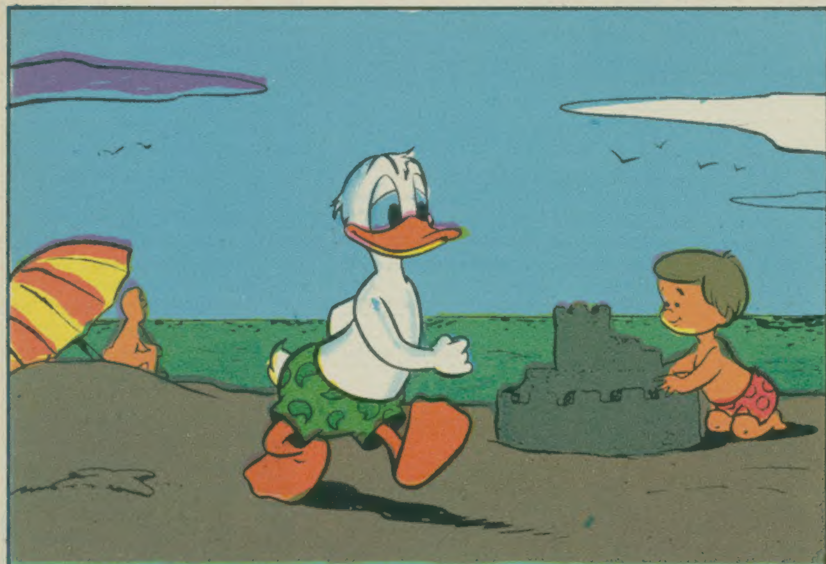

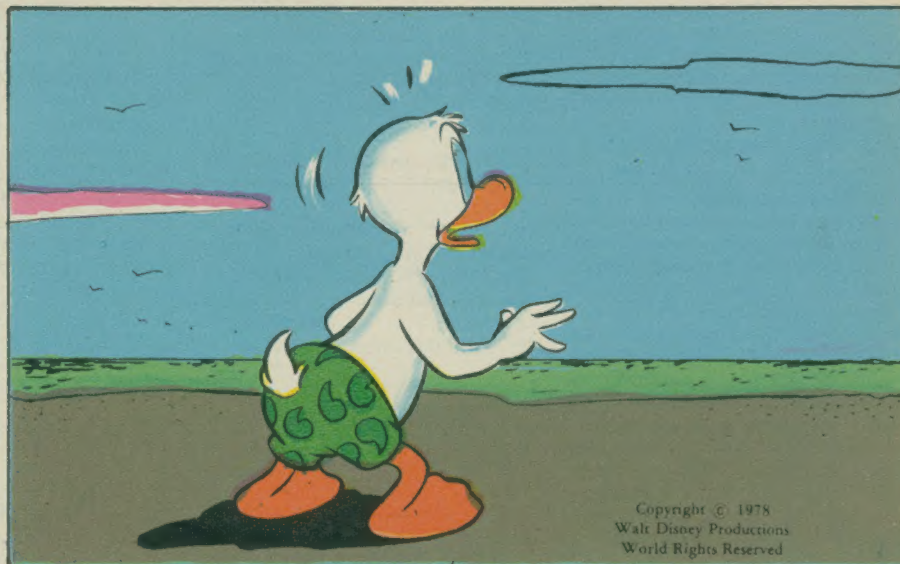

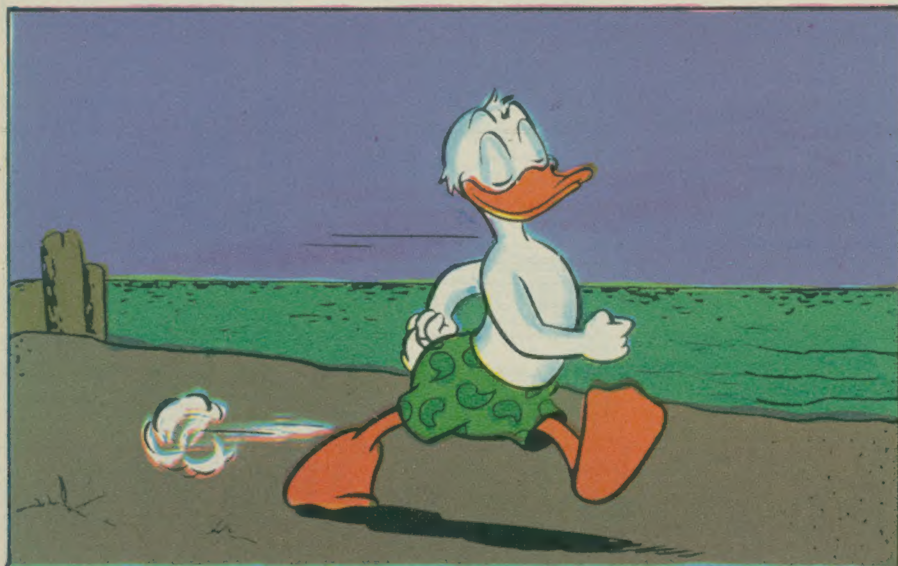

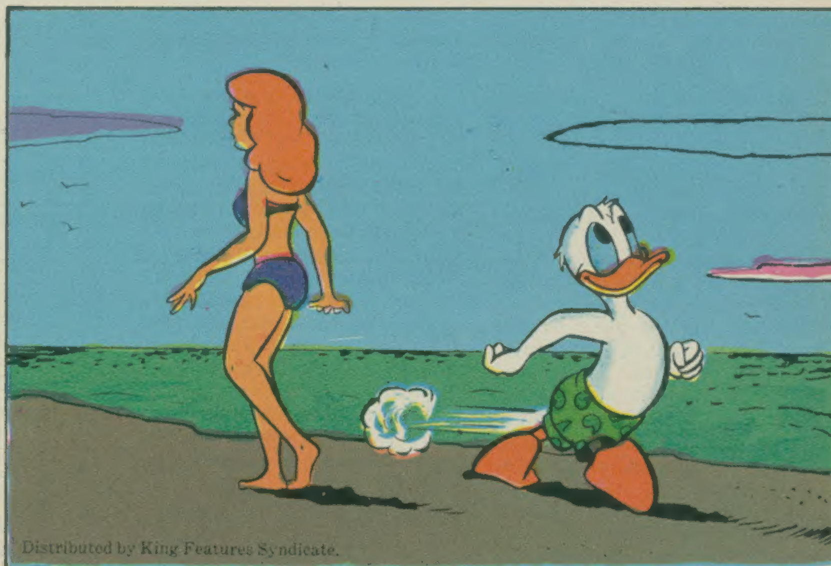

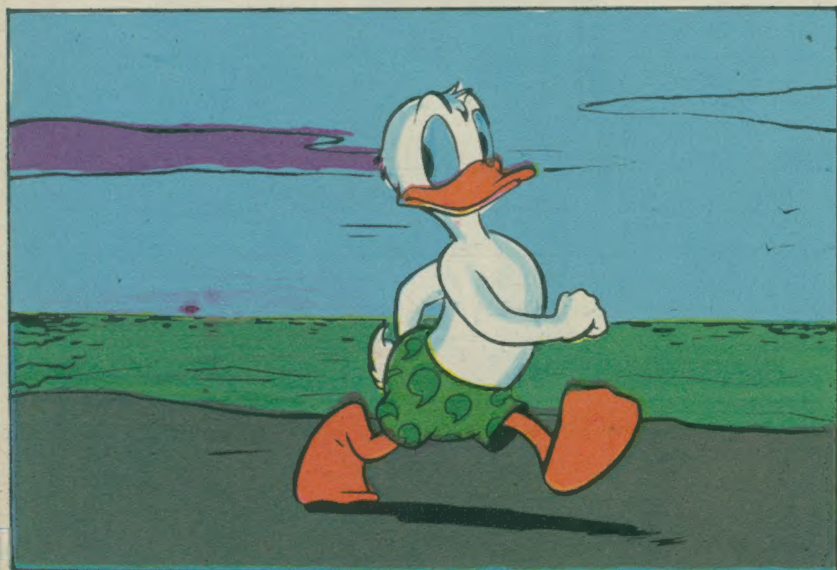

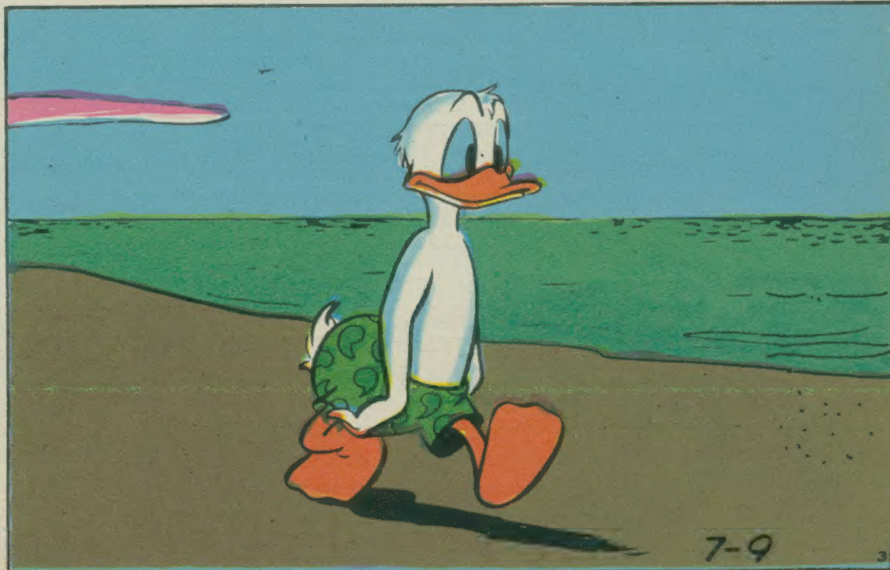

ТАЈНА У ХАРМОН

ЗАГРЕБАЧКА ГРУПА СЛЕПИХ СКОЈЕВАЦА

КАД ЊЕГОВИ ДРУГОВИ ВИШЕ НИСУ СМЕЛИ ДА ДОЛАЗЕ У УСТАШКИ ДОЈАВНИ УРЕД, СЛЕПИ ТЕЛЕФОНИСТА САМ СЕ ОДВАЖИО НА ЈОШ СМЕЛИЈЕ САБОТАЖЕ ОД КОЈИХ СУ СЕ ПАВЕЛИЋЕВИ АГЕНТИ ХВАТАЛИ ЗА ГЛАВУ.

Кад су најзад уочили да из складишта и канцеларије Хрватског дојавног уреда »Croatia« све чешће нестају веће количине хартије, индига, матрица и штампарских боја, усташе су почеле истрагу.

Година 1942. била је при крају, други светски рат у јеку, а Загреб под влашћу озлоглашене Павелићеве војске, која је брзо и најстроже кажњавала сваки, па и најмањи покушај отпора.

Међутим, иако су пажљиво контролисали рад и понашање свих запослених у »Croatii«, важној агенцијској установи за обавештавање народа о „племенитој“ усташкој политици, ни најискуснији Павелићеви агенти нису посумњали на неколико неугледних слепих младића који су повремено долазили код свог друга Ивана Шира, слепог телефонисте у дојавном уреду. А ти младићи без вида били су — скојевци.

НА УЛИЦИ

Иако су имали само око 19 година, ови скојевци су већ били искусни илегалци. Бедан живот и мукотрпан рад у приземним и подрумским просторијама загребачког Завода за васпитање слепе деце у Илици 83, где су добијали тако мало новца да им је то било недовољно и за најоскуднију храну, учинили су да се код младића без вида роди искрен и оправдан револт. Како је већина, и поред слепоће, редовно похађала музичку школу или студирала, њихово образовање, комунистичка свест и жеља да се боре за праведније односе у друштву учинили су да буду међу најактивнијим скојевцима у Загребу.

Када је у пролеће 1941. године Југославија окупирана, а нешто касније Павелић прогласио злогласну Независну Државу Хрватску, слепи скојевци су међу првим осетили све тешке последице поробљавања и проглашења нове „државе“. Завод из Илице 83 премештен је у Земун, и сви његови штићеници, који су били без средстава за живот, а већина је била таква, нашли су се на улици.

Али, и поред глади, физичких малтретирања и сталне опасности да буду откривени, слепи скојевци нису прекинули везу са Партијом.

У јесен 1941. године најзад су се сместили у Дом слепих на загребачкој Радничкој цести 14, где је управа за њих — ђаке средње музичке школе и студенте филозофије — одредила другу собу лево на другом спрату, познату студентску собу. Поред осталих слепих студената, ту су се међу првим нашли Фрањо Тонковић и Станислав Шарић, двојица од доцније познате илегалне четворке слепих скојеваца. У току следеће године придружио им се и Иван Цвилиндер, друг из бившег Завода у Илици. Иван Шир, који се већ првих дана придружио овој групи, није становао у Дому.

Готово нико од осталих штићеника овог дима није ни слутио да ови младићи без вида активно помажу партизански покрет, и то надомак усташа. Међутим, њихове акције су пример одважности, оштроумности и — младалачког заноса.

СВИРАЈТЕ НАМ!

Кад год би им се указала прилика, али увек пазећи да то не буде сувише често ни упадљиво, Шарић, Тонковић и Цвилиндер би долазили код телефонисте Шира.

У поцепаним оделима и с хармоникама на леђима, без проблема су пролазили поред усташких стражара на улазу у дојавни уред. Неки стражари понекад су на најгрубљи начин задиркивали слепе младиће с хармоникама, захтевајући да им свирају. Необична тројка је то и чинила. На тај начин су Тонковић, Шарић и Цвилиндер пролазили поред стражара и улазили у телефонску централу код свог друга Шира. Ту би још неко време свирали, а затим ...

Кад би се уверили да нико не долази у Широву канцеларију, расклапали би хармонике и у њихову унутрашњост стављали пакете циклостил-хартије, индига или матрица, материјала који је био редак и скупоцен, а неопходан за штампање комунистичке литературе и прогласа. Са напуњеним хармоникама, наоко погружено и бедно, излазили су без проблема из зграде и односили украдени материјал у специјално складиште.

Међутим, усташе су обратиле пажњу и на слепе младиће. А кад је подворник случајно видео слепог телефонисту Шира како у складишту у торбу трпа цео један пакет циклостил-хартије, сумња је била и доказана. У дојавном уреду у Дому за слепе почела су саслушавања. Смртна опасност наднела се над смеле скојевце без вида.

КРАТАК СПОЈ

Прво што је требало да ураде било је да склоне украдени материјал из тајног складишта на тавану Дома. Али, где однети и сакрити толико папира и санитетског прибора?

Тада је Станку Шарићу синула за тај тренутак спасоносна замисао. Крадом, део по део, пренео је с друговима сав материјал код свог оца, предратног жандарма, и нагурао у пећ. У страху да не буду откривени, покушали су да све запале, али су матрице почеле много да се диме. Густ, загушљив дим је испунио целу кућу па су морали брзо да угасе ватру. Тако је и спасен већи део материјала.

Усташка истрага и испитивања нису ништа открила. Иван Шир је и даље радио на телефонској централи Хрватског дојавног уреда, а његова три друга су тајним, партијским каналима успели да партизанима доставе сав прикупљени материјал. Али, истрага, испитивања, сумњичења и претње нису поколебале овог слепог скојевца. Како његови другови више нису могли да долазе у дојавни уред, сад је сам почео да врши саботаже, веће и опасније него пре.

Како су усташе из дојавног уреда специјалним емисијама преко радија обавештавале о догађајима у Загребу и свом деловању, слепи телефониста је врло вешто и исто тако храбро искористио могућност да осујети емитовање за Павелића и те како важних вести.

Заједно са телефонистом Марком Јурићем, Шир би специјални и добро чувани кабл, који је спајао телеграфисту из дојавног уреда и одашиљач на Бијеничкој цести, вешто запетљао међу остале проводнике, са тешко приметним кратким спојем, тако да је свака веза била онемогућена. У случају сумње или опасности

КАД СЕ ПАДОБРАН НЕ ОТВОРИ

Колико пута је већ заиграо ову опасну игру. Овог пута противника је преварио за длаку: падобран на његовим леђима није се отворио и он је, брзином од 90 километара на час, пао на бетонску писту. Ипак жив.

Али, док је сав изломљен и крвав беспомоћно лежао, тек избегнута смрт му се поново приближавала... у обличју спасилаца који су с носилима јурили ка њему.

Последњим остацима снаге изговорио је реченицу, покушај да и овог пута надмудри смрт:

— Не додирујте ме!

Био је хирург и знао је да и најмањи, погрешно направљен покрет може да пошаље један од смрсканих делића његових костију у неки витални део организма. Игра би, за њега, била изгубљена.

— Не додирујте ме — убићете ме! — рекао је још једном људима над собом који су га ужаснуто и запрепашћено гледали.

КОБНИ БРОЈ 901

Тридесет двогодишњи италијански хирург Никола Скопинаро с подједнаким одушевљењем делио је своје дане на рад у ђеновској болници Сан Мартино и на оне слободне часове у којима је, с падобраном на леђима, могао да осети сласт авантуре.

За њим су већ била бројна међународна такмичења, 900 успешно изведених скокова и репутација искусног падобранца који с ревношћу, једнакој оној којом рукује својим меди-

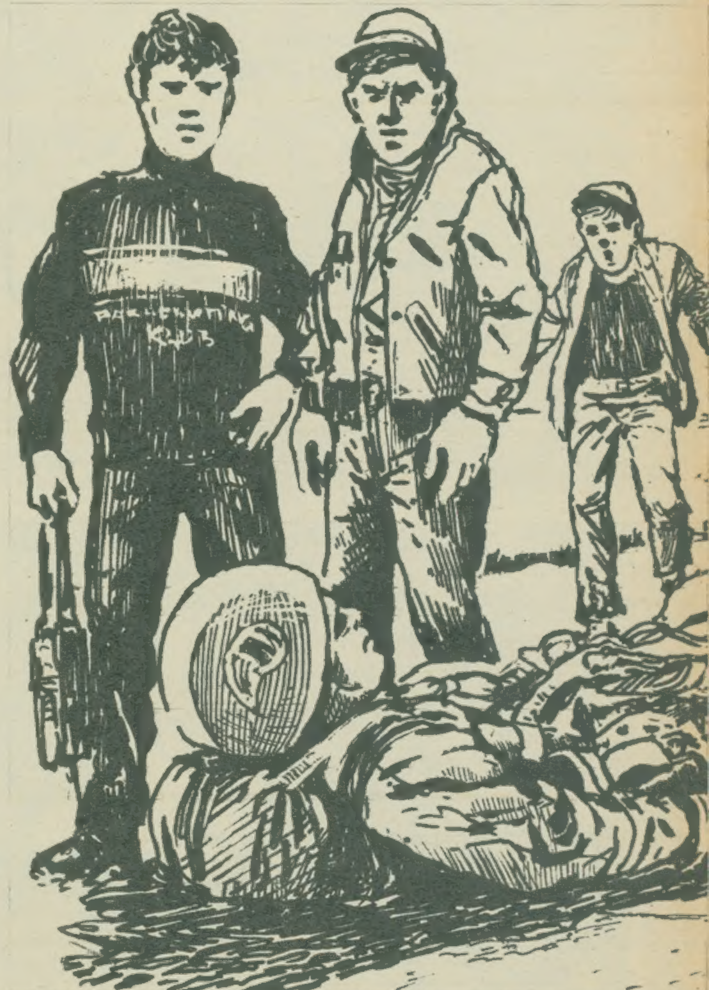

НИКАМА

слепи скојевац је једним покретом руке за само тренутак могао да отклони „квар", веза би опет била успостављена, али само док контрола не оде. У међувремену су усташе које су примале поруке из централе беснеле од немоћи и муке.

Овакве саботаже Ивана Шира нису никад откривене. Нико, сем скојеваца, није у току рата сазнао ни за револуционарно деловање групе слепих младића, ученика и студената.

Ова група слепих интелектуалаца је међу најзаслужнијим за оснивање Савеза слепих Југославије, пре тачно три деценије. Неки од њих, као Фрањо Тонковић, и данас помажу људима који су остали без вида. Професор Тонковић предаје педагогију за слепе на загребачком Факултету за дефектологију. Иван Шир је пензионер. Станко Шарић је новинар, писац романа и есеја.

И. Лончар

НЕ ДОДИРУЈТЕ МЕ!

ИЗЛОМЉЕНИХ КОСТИЈУ, ЛЕЖАО ЈЕ НА БЕТОНУ И С УЖАСОМ ГЛЕДАО У ДВОЈЕ ЉУДИ КОЈИ СУ ЈУРИЛИ ПРЕМА ЊЕМУ. ЗНАО ЈЕ ДА ЈЕ ЈЕДАН ЊИХОВ ПОГРЕШАН ПОКРЕТ ДОВОЉАН ДА СЕ ВИШЕ НИКАДА НЕ ПОКРЕНЕ.

цинским инструментима, поступа са падобранском опремом.

Одлука да баш он испроба нови тип падобрана није, дакле, била случајна. Купола је имала четвороугаони облик, а конструкција новог модела давала му је аеродинамичне особине лаког авиона. Скокови са овом врстом падобрана већ су виђени на светском првенству у Јужној Африци. Никола Скопинаро требало је да буде први Италијан.

Одређено је и време: април прошле године. Поред њега, у „цесни" су се тог јутра налазила још четири падобранца. Договорено је да искуснији Скопинаро прво надгледа њихов заједнички скок.

— Момци су искочили на висини од 300 метара и све урадили одлично. Дао сам им минут-два времена, а онда сам и сам закорачио у свој 901. падобрански скок.

Повукао сам ручицу. Уобичајно хујање ваздуха зачуло се и овог пута, купола се ослободила - али се није и отворила. Погледао сам навише. Све је било замршено, а читав падобран само запетљана маса конопаца и свиле.

Падао сам брзином од око 90 километара на час. Отприлике тридесет секунди делило ме је од тренутка у коме ћу се спустити до висине од 90 метара. Доње границе после које чак ни помоћни падобран више није ефикасан.

Нисам се забринуо. Ствар је, за мене, још била једноставна. Требало је само да повучем две ручице које ће ме ослободити неотвореног пробног падобрана. Знао сам и то да пре него што се њега решим, ни у ком случају не смем да отварам помоћни. Његова купола заплела би се у онај кобни сплет конопаца и свиле над мојом главом.

Прву ручицу сам спустио. Друга није хтела ни да се помери. Сви моји покушаји остали су без успеха.

Преосталих тридесет секунда трајало је читаву вечност.

— Падајући, проклињао сам самог себе. Требало је да падобран прво проверим на земљи.

Неке грешке довољно је направити једном. Да је Никола Скопинаро урадио оно због чега је, док је падао, себе проклињао, знао би да се падобран може ослободити само ако обе ручице повуче истовремено.

Гледао је како му се бетонска писта аеродрома вртоглаво приближава. Није било начина да је избегне. Падао је право на њу.

— Већ сам био прешао оних критичних 90 метара кад сам коначно повукао ручицу помоћног падобрана. Нисам се преварио. Отворио се само делимично и, као што сам и страховао, запетљао.

ГРЕШИ ЧОВЕК, НЕ СПОРТ

— Мислим да сам брзином од неких 100 километара на час ударио о бетон. Првих неколико тренутака нисам схватао да сам жив. Мучни налети страховитих болова уверили су ме да јесам. Жив и сав изломљен.

А онда сам угледао ону двојицу спасилаца како ју ре према мени и кроз главу ми је пролетела страшна мисао да ће ме, кад већ није пад, они убити.

Одмах после спасилаца, на место несреће дотрчала су и два Скопинарова клупска пријатеља. Знали су оно што људи са носилима нису — да је Скопинаро хирург и да његове речи нису изговорене у агонији у којој свест већ почиње да се мути.

Захваљујући њима, Скопинаро је могао да почне акцију сопственог спасавања. Објаснио је људима где се налазе преломи и како да га подигну, а затим тражио да се телефоном позове његова болница и шеф професор Марио Батезати.

Мишљење лекара било је да ће Никола Скопинаро остати везан за кревет месец дана. Чудо које га је већ једном спасло, поновило се. После свега две недеље, лекар је већ био на ногама. Чврсто решен да се, чим се опорави, врати свом хобију.

— Никада се нећу одрећи падобранства. У суштини, то је један од безопаснијих спортова.

Уколико човек не погреши, ваљда је мислио овај заљубљеник у небеске скокове.

М. И.

ПРАГ–ЗЛАТНИ ГРАД

ПРЕДСЕДНИК ЈЕ ТУ — ПРЕДСЕДНИК НИЈЕ ТУ — У срцу Храдчана је резиденција Председника Републике. На масивним стубовима стоје групне статуе. Представљају борбу гиганта, рад чувеног прашког мајстора рококоа Игнаца Франтишека Плацера из 1768. Двојица гардиста чувају улаз, али је свакоме дозвољен пролаз. Може се шетати дуж и попреко пространог дворишта палате, задржавати, разгледати или седети до миле воље. На јарболу резиденције вијори државна застава — знак да је Председник Републике у згради. Кад је напусти — застава се спушта.

ТО СУ ХРАДЧАНИ — Праг је настао на брегу, на левој обали Влтаве, претпоставља се у 9. веку. Временом се ширио и спуштао на реку, али читав тај средњовековни комплекс — Храдчани — пун уметничких здања, није се претворио у „камен на камену". Ту се живи и ради, уским вијугавим улицама крећу се аутомобили, продавнице нуде робу, на киоску штампе пањи Вјере љубазно пита да ли пан жели и значке. До раскошног дворца некадашњих краљева стиже се улицом чилеанског песника Пабла Неруде. У њој се на кућама налазе разне фигуре: два јелена, три пехара... Оне су својевремено замењивале број зграде, те су писма стизала „Код два јелена", „Код три пехара"...

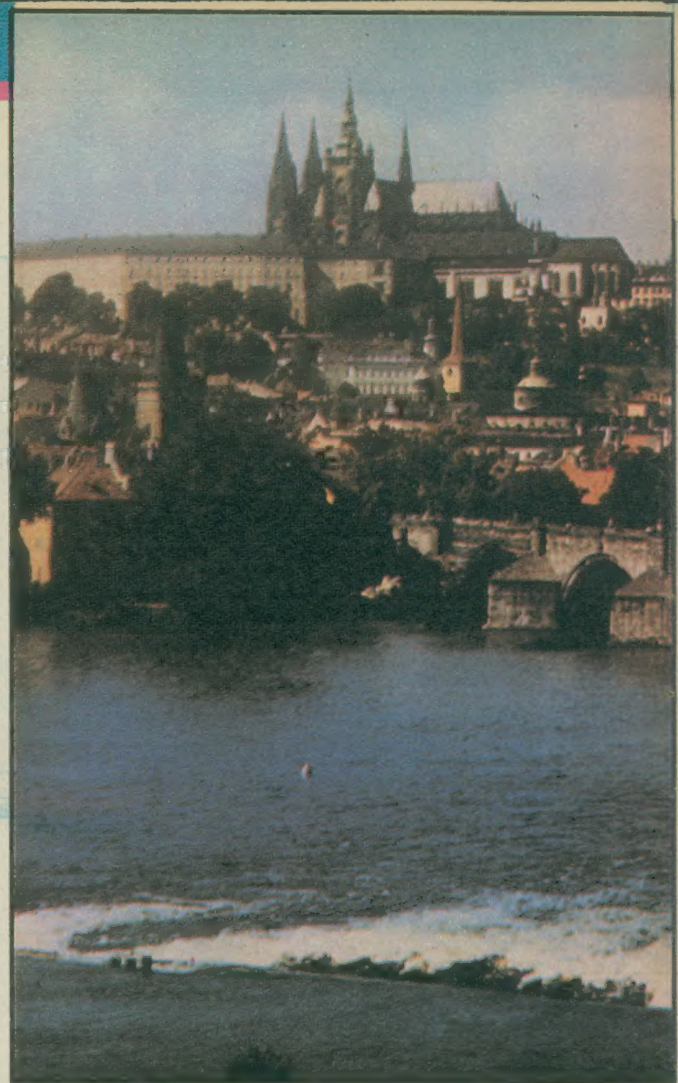

РАСКОШ ПОД ХРАД

УЛИЦА УТОПИСТА — Доћи у Праг а не видети Златну улицу грех је. Не толико због разнобојних кућица налик лецедерском срцу, већ због сазнања да су овде некад живели алхемичари проводећи дане и ноћи у потрази за формулом помоћу које би метал претворили у злато! Куће су обновљене по нацрту познатог савременог уметника лутка-филма Јиржи Трнке. Наравно, сада ту нико не живи. У мрачним собицама виде се само прашњаве посуде — једини знак сећања на ко зна коју по реду човекову утопију.

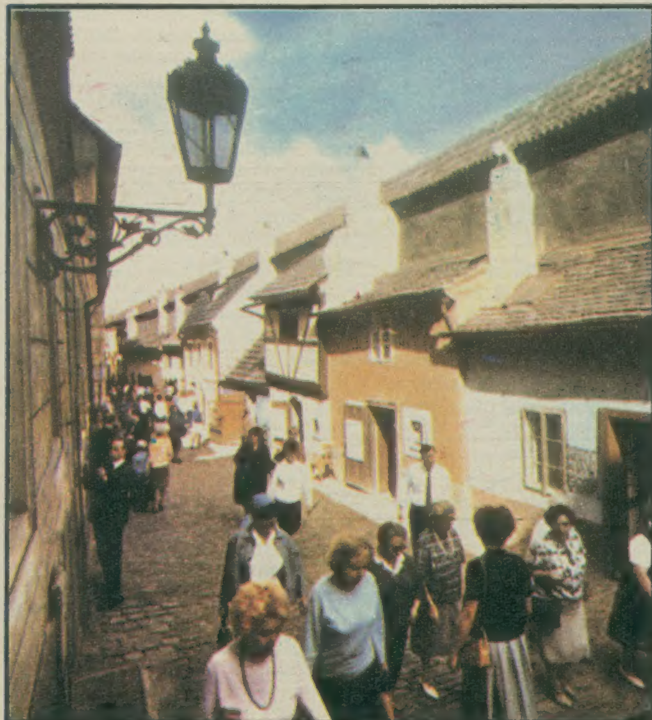

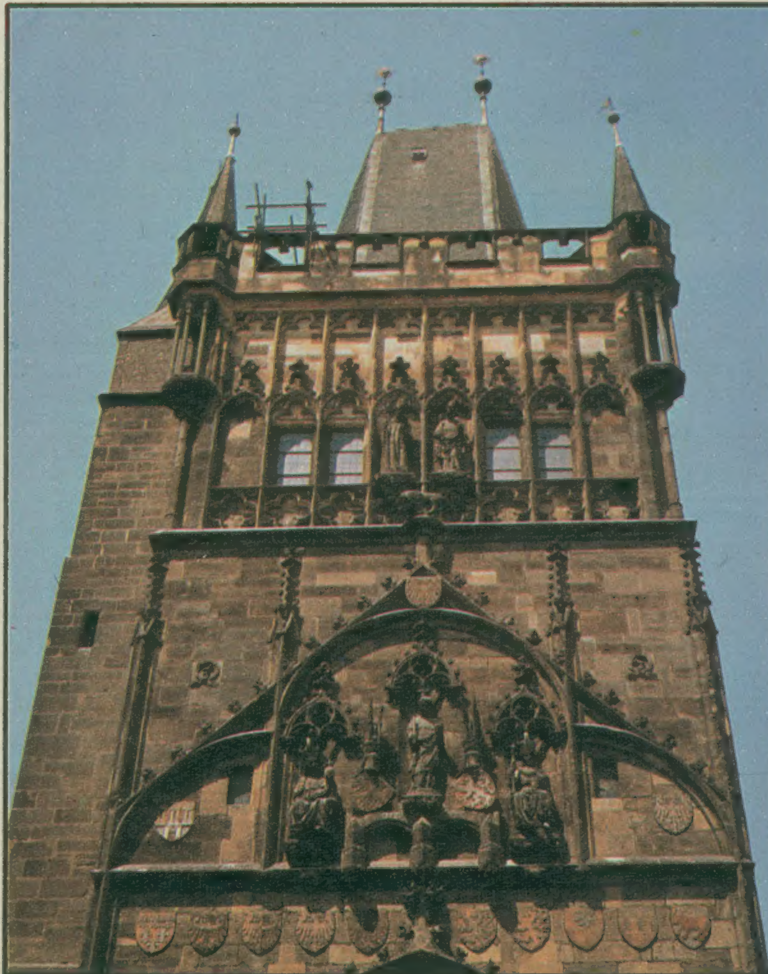

СПОЉА РОМАНТИКА — УНУТРА ЗАТВОР — Кад се на Карлов мост долази са Крсташког трга, наиђе се на Мостовску кулу, дав нашњу стражару и понајдуже затвор. Подигао ју је краљ Венцеслав IV у 14. веку и дао да се изнад врата исклеше симболична прича о његовој љубави са девојком Сузаном. Разуме се да је тако великој љубави одговарао и велики краљев дар. Сузана је добила 1200 дуката, али са ограничењем: за тај новац морала је да подигне и одржава купатило!

Неко је некад рекао да је Праг — мајка градова. Није погрешио. Праг није само раскош духа, он је празник за очи и велики музеј под ведрим небом. Од 10. века је главни град Чешке, од 1918. године престоница Чехословачке. Историја га је саткала од фине пређе. Композитора Беджиха Сметану инспирисала је река Влтава, Влтава је пресекла Праг на два дела. Ваљали су се преко њега векови и свака година или деценија оставила му је по један бисер архитектуре. Стари римски историчари кажу да су први становници Чешке били Келти, негде при крају 4. века пре н.е. Почетком нове ере појавила су се германска племена. Од 5. века дошла су словенска. Најстарије међу њима — Чеси — названо је тако по легендарном вођи Чеху. После гашења прве и једине чешке династије — Пшемисловића 1306. године — завладале су стране лозе: Луксембурзи, Јагеловичи и Хабсбурзи. Врхунац развоја наступио је у 14. веку за власти краља Карла I Луксембуршког који је, као Карло IV, био и немачки император. Већ у то време Праг је био раскошно изграђен. После првог светског рата у њему је проглашена независна чехословачка држава. Он је историја пред очима.

МЕТУЗАЛЕМ ПРЕКО ВОДЕ — У Прагу Влтаву премошћује више од десетак мостова. По лепоти Карлов је ненадмашан, мада спада међу најстарије у централној Европи. Сагађен је у част краља Карла IV. Са радовима се кренуло 1357, док су сви послови окончани тек почетком 15. века. Пројект је сачинио двадесет седмогодишњи Петар Парлер. Млађани градитељ имао је маште. Мост је од камена, почива на шеснаест стубова, дугачак је пет стотина и широк десет метара. Дуж обе његове ограде постављене су копије скулптура са ликовима домаћих светаца, дело руку угледних мајстора од 17. до 19. века. Оригинали се чувају у Националном музеју и другим градским збиркама. Мост је и данас у употреби.

УПОРНИ ИСПОВЕДНИК — Катедрала Св. Вита, готичка лепотица и понос Пражана, грађена је неколико стотина година као храм верника и маузолеј чешких краљева. На разочарење верника, поједини краљеви уопште нису веровали у бога. Штавише, један из лозе Хабсбурга ударио је на њега! Како је пожелео да сазна грехе своје жене, по њеном исповедању призвао је исповедника Јана Непомуцког. Доследни Јан није желео да ода шта му је краљица у „патњи душе" саопштила. Краљ је употребио силу. Мучили су језуити свештеника, секли, пекли, узалуд! На крају су му ишчупали језик и убили га. Зидови катедрале, чија је градња почела средином 14. века, окићени су фрескама, а прозорски рамови испуњени са седам стотина хиљада разнобојних стаклића.

ДЧАНИМА

НАЈСТАРИЈИ САТ — Мајстор Микула из Кадања био је ненадмашан занатлија: сат „орлој" који је израдио пре скоро пет стотина година ради и данас. Сваког пуног часа то чудо техничког ума обави малу представу. Испред торња Градске већнице, где је уграђен, прво се отворе вратанца и на кружном постољу почињу да „шетају" фигуре дванаест апостола. Чим сви апостоли замакну у отвору, закукуриче петао и на крају се зачује откуцавање часова. Легендарни мајстор Ханус допунио је Микулину конструкцију календарским бројчаником и трансмисијом од главне машинерије до бројчаника. Фигуре су постављене у 17. веку. Сама машинерија тешка је хиљаду и триста, а неки тегови и преко сто килограма! За успешно обављен посао краљ је Микулу наградио кућом и кесом са три хиљаде гроша.

КРАЉ — УРБАНИСТА — Жила куцавица „града са стотину кула", како иначе називају Праг, је главна улица — Вацлавске намјести. Са тротоарима и простором за трамвајске шине по средини, широка је отприлике као две ауто-страде. У жељи да спречи „просту" градњу, један од најмоћнијих чешких и немачких владара Карло IV објавио је закон о кажњавању свих оних који се огреше о његов урбанистички план. А план је, поред већ изграђених Храдчана и Мале Стране на левој и Старог Мјеста на десној обали Влтаве, предвиђао подизање Новог Мјеста у истом, свечаном стилу. Не треба занемарити податак да је то било још у 14. веку!

Текст: М. Тодоровић
Снимио: С. Турлаков

БОМБА У ВОЗУ

КАКО СПРЕЧИТИ ПАНИКУ И СПАСТИ ЧЕТРДЕСЕТ ЖИВОТА, РАЗМИШЉАО ЈЕ ГРОЗНИЧАВО МАРЈАН КОШИР, ДОК ЈЕ ИЗ ПРЕДМЕТА НА ЊЕГОВОМ ДЛАНУ ДОПИРАЛО ЈЕДВА ЧУЈНО КУЦАЊЕ...

Срчани милиционер Марјан Кошир одликован је Медаљом за храброст.

На станичном перону аустријског месташца Шпилхештрас на самој граници са Југославијом, тог децембарског јутра прошле године, готово да никог није било осим четворице људи у плавим униформама који су чекали међународни воз из Хамбурга. Требало је да стигне у 9 часова и 55 минута. Међутим, њега није било. Малој групи то као да није много сметало: није први пут чекала закасниле возове.

Прошло је тачно 23 минута пре него што је један од њих узвикнуо:

— **Стиже!**

Неколико тренутака касније, испред њих се зауставила локомотива са ознаком 499.

— **Добро је, данас нисмо много чекали** — одахнуо је један од њих а онда, окренувши се човеку до себе, додао — **Кошир, ти и Чучек ћете извршити преглед воза а Миклавчић ће поћи са мном.**

Да приликом прегледа воза добро отворе очи, то Лахјанко, вођа групе, није рекао. И Кошир и Чучек, радници пограничне станице милиције у Марибору, већ дуго су радили овај посао.

ЖЕРАВИЦА У РУЦИ

Преглед је текао рутински, без непотребних задржавања. И није прошло дуго, кад су Марјан Кошир и Стане Чучек стигли до последњег вагона. У том тренутку воз је за собом оставио последње куће Шпилхештрасе.

— **Стане!** — рекао је двадесет деветогодишњи Марјан свом другу — **ти погледај предњи а ја ћу задњи део вагона.**

— **Добро** — одговорио је Чучек и ушао у први купе.

Неколико минута касније и један и други били су готови. Требало је још само да Кошир прегледа тоалет. Затворивши врата за собом, милиционер је прво завирио у орманчић. У њему, сем папира, ничег није било. Затим је прегледао лавабо, проверио прозор, врата. Ничег сумњивог. Преостало му је још да погледа и корпу за отпатке. Истог тренутка кад је подигао, осетио је да је необично тешка. „У њој није само папир", помислио је и завукао руку унутра.

— **Види ти!** — промрмљао је полугласно и извукао из корпе тежак, четвртаст предмет. Из њега је, готово нечујно, допирало куцање налик на тиктакање сата.

„Бомба" синуло је Коширу кроз главу.

— **Стане!** — повикао је што је гласније могао, покушавајући да надвиче клопарање точкова.

— **Ево ме!** — одговорио је његов друг из ходника. — **Шта је?**

— **Темпирана бомба, ето шта је** — одговорио је Кошир показујући му „предмет" у својој руци. — **Морамо што пре да евакуишемо путнике!**

Колико времена имају на располагању, то није знао. Само му је у глави одзвањала мисао да од њихове брзине зависе животи четрдесетак путника. О томе да су и њихови у питању, Кошир није размишљао.

ЈЕДИНА МОГУЋНОСТ

И док је Стане Чучек трчећи кроз ходник отварао врата купеа и позивао путнике да одмах напусте овај и пређу у суседни вагон, трудећи се да својим гласом не изазове панику, Кошир је стајао у тоалету са бомбом у руци која га је пекла као жеравица. У први мах помислио је да је најбоље да је баци кроз прозор. Али, у том тренутку воз се управо налазио на вијадукту испод којег је пролазио сеоски пут. А њиме су промицали мештани, журећи тог недељног јутра у цркву.

Одбацивши ову могућност да се ослободи бомбе, Кошир је схватио да му не преостаје ништа друго него да је остави ту где је. Спустивши је пажљиво на под, изјурио је из тоалета и почео да отвара сва врата и прозоре у купеима. Требало је учинити све да се ефекат експлозије смањи. И управо кад је стигао до пола вагона угледао је једног путника како покушава да са пртљажника скине велики кофер.

— **Напоље, брзо!** — готово му је наредио Кошир.

Човек га је само погледао и ћутке наставио да сакупља своје ствари. Не знајући о чему се ради и да му живот виси о концу, хтео је да собом понесе сав пртљаг.

— **Напоље!** — још једном је викнуо Кошир.

Човек се ни овог пута није обазирао на његове речи.

„Погинуће!", помислио је милиционер и одлучио да употреби силу. Зграбивши путника за леђа, извукао га је из ходника и, не обраћајући пажњу на његове протесте, почео да га гура ка другом крају вагона.

И таман су били отприлике на половини другог дела ходника, воз је ушао у тунел и на плафону су засијале сијалице. Готово из тог тренутка кад се светлост упалила, грунула је страховита експлозија, праћена ломљавом и пуцањем стакла. Као катапултом избачен, Кошир је полетео напред и пао ничице неколико метара даље од места на којем се налазио у тренутку експлозије. А онда је настао мрак.

РУЧНУ!

Истовремено, као по команди, зачуо се врисак жена. Путници који у међувремену нису успели да пређу у суседни вагон излетели су у ходник.

— **Убише милиционера!** — повикао је неко, саплевши се о Кошира.

— **Жив сам!** — повикао је овај с пода, покушавајући да се придигне. Ошамућен али присебан, заурлао је:

— **Повуците ручну!**

У мраку, неко га је послушао. Ко, то није сазнао. Тек, воз се уз страховиту шкрипу кочница зауставио.

А онда су се чули убрзани кораци по шљунку и узбуђени гласови. Један од првих, који је у међувремену утврдио да нико није погинуо, до Кошира је стигао возовођа.

— **Шта се догодило?** — запитао је у једном даху.

— **Експлодирала је темпирана бомба!** — објаснио му је кратко милиционер.

— **Али, не смемо да стојимо у тунелу!** — рекао је возовођа.

— **Па сад, можемо и да кренемо, ионако је све готово** — сложио се Кошир, срећан што у овој експлозији нико није изгубио живот.

За пожртвованост приликом обављања посла и храброст, милиционер Марјан Кошир одликован је Медаљом за храброст. Његов друг, Стане Чучек, добио је Сребрну медаљу заслуга за народ док су Лахјанко и Миклавчић добили Сребрне значке безбедности.

О. Вукадиновић

DIK BROWNE ХОГАР СТРАШНИ

ДРУГИ ЖИВОТ УГЛЕДНОГ МУЗИЧАРА

РОБИН ХУД СА ГРЕШКОМ

— БИЋУ ОБЕШЕН ЗА НЕШТО ШТО САМ УЧИНИО, АЛИ НИКАДА И НАМЕРАВАО! — РЕКАО ЈЕ УБИЦА И ЛОПОВ ЧАРЛС ФРЕДЕРИК ПИС НА КРАТКОМ СУЂЕЊУ У ШЕФИЛДУ.

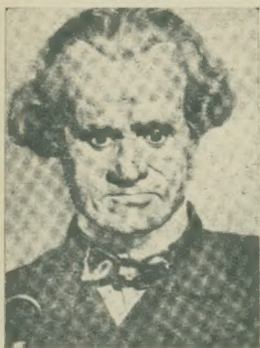

Чарлс Пис као угледни грађанин Томпсон...

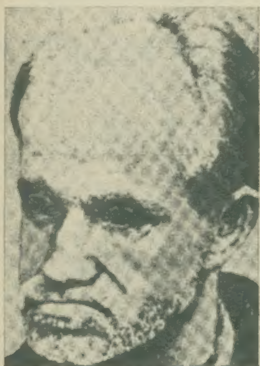

...и као »градски Робин Худ«

Добар лопов, као и добар виолониста, мора да поседује спретне прсте, осетљиво уво и сигурност наступа.

Поштовани грађанин Томпсон имао је све три особине. Захваљујући свом умећу на виолини, често је у својој кући у Улици Евелина Роуд, у лондонској четврти Пекам, приређивао музичке вечери на којима се окупљао имућан и угледан свет од укуса.

Господин Томпсон возио се у својој отменој кочији углавном дању: нико га никада није видео да пије, осим по једне чашице у ретким приликама када би навратио у крчму Холидејл а знало се да не воли ни седељке до касно у ноћ. Што се тиче његових музичких вечери, оне су се завршавале у пола једанаест — ни минут касније.

Суседи су претпостављали да се Томпсон бави неким самосталним послом, што је, у ствари, било и тачно. „Пословао" је широм Енглеске.

Међутим, његова успешна „каријера" прекинута је пре тачно сто година — 1878 — у башти једне лондонске куће. Грађани Пекама са запрепашћењем су сазнали да је човек кога су годинама поздрављали на улицама у ствари провалник и убица Чарлс Фредерик Пис.

Манијачка прецизност

Данас га у Енглеској памте као „градског Робина Худа", романтичног јунака који се нечујно шуњао улицама викторијанског Лондона, који је са презиром и изванредном спретношћу пљачкао богаташе, често да би уделио сиромасима којима је и сам некада припадао.

Али, Чарлс Фредерик Пис је у најбољем случају био „Робин Худ са грешком". Када би се нашао у шкрипцу, редовно је заборављао на витешке манире. Човек који је лицемерно проповедао правду и разум био је, на пример, у стању да хладно посматра како једном младићу изричу смртну пресуду за злочин који је сам починио.

Изгледа да је свој рат против друштва Пис почео још као четрнаестогодишњи дечак када је тешко осакаћен у једној ваљаоници челика — комад оштрог усијаног метала прошао му је кроз ногу и доживотно га оставио хромим. Међутим, та му несрећа није сметала да се у својој каснијој „каријери" покаже као невероватно брз и окретан.

Чарлс Фредерик Пис је рођен 1832. године у Шефилду. Његов отац, некадашњи превозник угља у овом рударском крају Енглеске, био је укротитељ лавова.

Године 1851. Пис је први пут доспео у затвор. Осуђен је на месец дана. Боравак иза решетака као да га је само учврстио у намери да постане злочинац јер му се по изласку сав предао.

Пис се определио за живот путујућег музичара, првенствено због прилика које је он пружао за злочиначке подвиге. Ускоро је провањивао у куће широм северне Енглеске. Необична вештина у прерушавању и способност да разним умешцима потпуно измени лице помагале су му да измакне свим потерама а готово манијачка прецизност у планирању и најситнијих појединости јамчила му је успех.

Међутим, у четрдесетој години живота изгледао је као старац на ивици снаге. Ниједан полицајац не би на улици сумњичаво погледао седог богаља који је тако тешко храмао да је било чудно што се уопште креће. Али, тај старац је, у случају потребе, знао да потрчи као спринтер.

„Оперисао" је хитро и спретно, често у кућама пуним спавача. Са животињама је сместа знао да се спријатељи, па му пси чувари нису представљали проблем.

Скочио кроз прозор

Када би га сатерали у угао, Чарлс Фредерик Пис сместа би заборављао на стил и претварао се у унезвереног кукавицу спремног на свакојаку подлост. А добијао је и нападе беса у којима је безобзирно наносио телесне повреде. Тако је једном, без икакве потребе, убио полицајца, а касније је тврдио да је то учинио нехотице.

— Никада нисам намерно повредио ниједно живо биће — ни животињу ни човека — рекао је.

Била је то лаж, као што је показао један каснији догађај.

Пис се у Шефилду заљубио у суседову супругу, неку Катарину Дајсон. Њен муж га је једне ноћи затекао како се шуња по врту. Иако је Дајсон био ненаоружан, Пис га је хладнокрвно убио.

Сви напори полиције да га пронађе остали су без успеха. Док се по Шефилду и околини трагало за њим, Пис се већ настанио у Лондону као господин Томпсон. Али, у улози угледног грађанина није дуго уживао. Године 1878. ухваћен је опет у нечијем врту, у Гриничу.

Испрва полиција није знала какву је зверку уловила. „Ухватили смо тамнопутог странца који одбија да да име и адресу", писало је у извештају. За тај подухват Пис се намазао ораховим уљем како би личио на дошљака из Азије.

Ипак, није било потребно много времена да се утврди његов идентитет. Одмах потом, у Шефилду му је заказано суђење за убиство Артура Дајсона.

Везаних руку затвореник је спроведен у воз. Током читавог пута непрекидно се жалио на овај или онај поступак полиције. У једном тренутку, на запрепашћење својих чувара, бацио се кроз отворен прозор. Полицајац је успео да га зграби за ножни чланак. Ритајући се и отимајући, док је воз јурио пуном брзином, ослободио се стиска и откотрљао крај пруге.

Нешто даље, воз се зауставио и полицајци су га нашли тмо где је пао. Био је при свести али немоћан да се покрене.

Пречицом у рај?

Суђење је било кратко: Пис је проглашен кривим за убиство и осуђен на смрт. Упитан шта има да изјави, рекао је:

— Само ово: бићу обешен за нешто што сам учинио, али никада и намеравао!

Неколико година пре тога Пис се, приликом путовања возом, упознао са званичним џелатом Виљемом Марвудом. Рукујући се на растанку, рекао му је:

— Ако икада будеш морао мене да обесиш, гледај да добро подмажеш конопац како бих исклизнуо!

Двадесет петог фебруара 1879. Марвуду се пружила прилика да му испуни жељу. Вероватно рачунајући на договор, Пис је до краја био савим хладнокрван. Тог јутра је мирно појео доручак жалећи се, по обичају, да сланина није добро пржена. Када је чувар стао да га пожурује, Пис је одвратио:

— Куда журиш? Замисли да тебе треба да обесе!

Чарли Пис је мирно кренуо на губилиште, објавивши да пречицом одлази у рај.

Џелат Марвуд је очигледно или заборавио некадашњу погодбу или није довољно замастио уже. Тек, Чарлс Фредерик Пис остао је да виси.

Б. Д.

300 ПРИВИЂЕЊА

Обалски чувар Ботино могао је да примети бродове на удаљености од пет километара, а њихов долазак да најави два-три дана унапред. Та његова способност заинтересовала је многе научнике.

У ноћи између 17. и 18. априла 1972. канадски брод обалске страже приметио је у заливу Сен Лорен светлост на удаљености од око шест миља. Капетан Адран је двадесетак минута посматрао ту чудесну светлост, а онда је заједно са морнарима приметио да је то једрењак у пламену. Одлучио је да му се приближи, али када је био око три миље од њега, једрењак је нестао.

Једрењак у пламену појавио се десет година раније пред очима путника ферибота који је пловио на линији између острва Едвард и Нове Шкотске. Многи рибари потврдили су слично привиђење.

Пошто је капетан Адран поднео рапорт, обалска стража је одлучила да претресе архивски материјал и у њему је пронашла податак да је два века раније у истом заливу потонуо једрењак са три јарбола по имену „Џонатан". Око овог бродолома створена је легенда. Капетан Џонатан је одбио, каже прича, да руку своје кћери да младом траперу. После жучне свађе између Џонатана и младог трапера један од њих је срушио петролејску лампу и брод се запалио. Ускоро је потонуо у пламену. Тако се ова прича о траперском Ромеу и његовој Јулији преносила са генерације на генерацију.

Један геолог је покушао да објасни пожар на броду постојањем гасног поља испод танке површине дна мора. Услед неких хемијских реакција или сунчеве топлоте тај гас је могао да избије на површину и запали брод.

ЈЕДРА У ПЛАМЕНУ

Иза многих легенди често се скривају стварне чињенице, а једна од њих је и догађај који је узбудио посаду брода „Орион" у водама Пацифика. Капетан је изненада угледао брод, али пошто му се приближио надвили су се црни облаци. Када је месец поново засјао, брода више није било.

Од 1881. до 1885. виђено је око три стотине бродова-фантома за које не постоји логично објашњење.

Чудесна црвена светлост појавила се 1881. и пред капетаном фрегате „Башант" која је пловила у водама Аустралије. Капетан је овај догађај опширно описао у бродском дневнику, а лучке власти су детаљно испитале морнаре. Међутим, њихови одговори су били противуречни и ништа одређеније није могло да се утврди. Тада је почело да се говори о „Калеши", необичном броду који се у време олуја често појављивао на обалама Чилеа, између Ускршњих острва и рта Хорн. А „Калеша" је, по причању, изгледао као брод из снова — са једрима у пламену.

Једном је, по казивању морнара, један такав брод свог изасланика послао на копно. Био је то шездесетогодишњи старац кога су, наводно, срели шетајући обалом Валпараиза. Из весни Ворен тврдио је да је он капетан брода „Силверхрон" који је потонуо две године раније. Од старца, који је говорио неразумљивим језиком и који је био веома слаб и болестан, нису могли готово ништа да сазнају. Старац је умро и за собом оставио још једну загонетку.

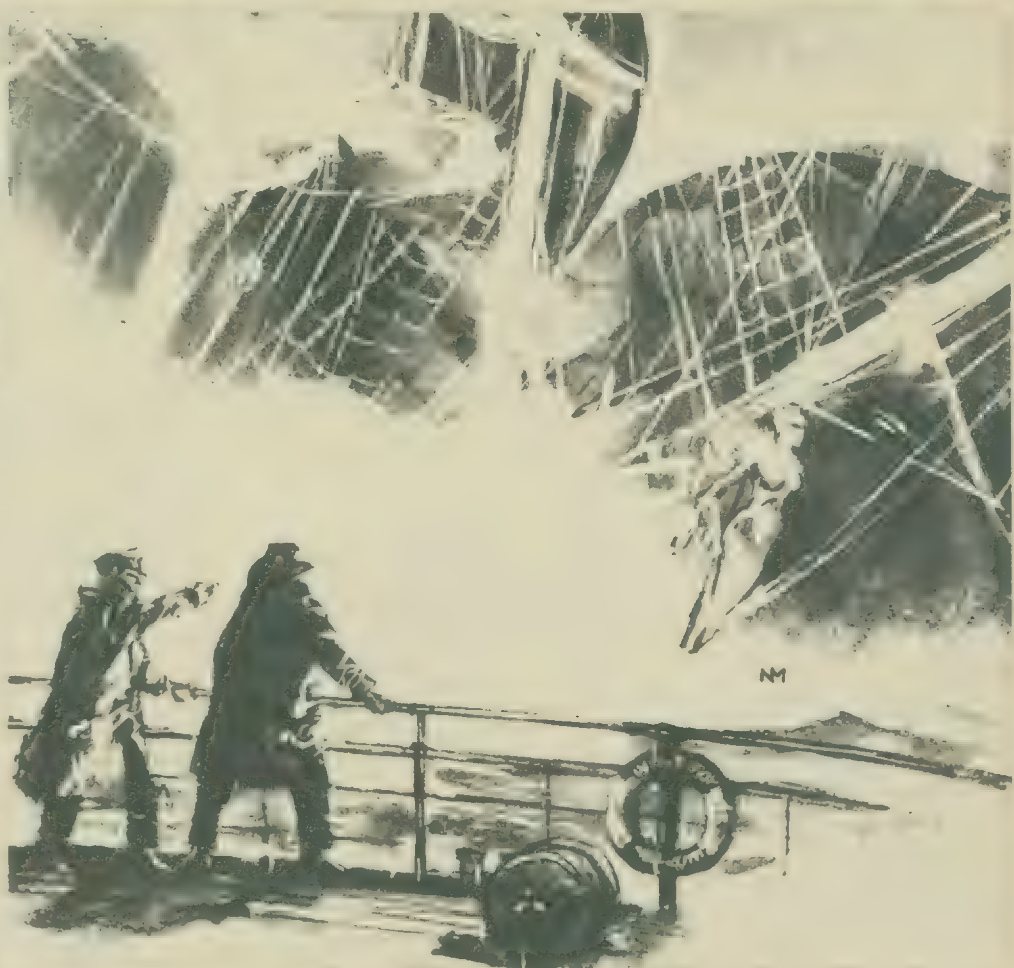

ПОСЛЕДЊА ПОРУКА

Двадесет година касније поновила се слична прича. На истом месту морнари су једне олујне ноћи видели фосфоресцентну светлост у даљини. Иако двадесет година није ништа за један брод-фантом, сви су се сложили да није у питању „Силверхрон" јер је он имао пет једара.

Последњи једрењак који је поседовала данска школска морнарица нестао је 1928. године, а звао се „Копенхаген". Последња порука коју су са њега примили гласила је: „Захватио нас је источни ветар"...

Легенде су се и даље множиле. Октобра 1913. једрењак који је пловио у водама Огњене Земље сусреће се са другим једрењаком зелене боје и зелених једара. Морнари су били зачуђени и дуго су оклевали пре него што су се одлучили да кроче на палубу. Открили су да је брод зелен од плесни, а да се у његовој унутрашњости налази право гробље у коме су, наводно, још и гмизали скелети некадашњих чланова посаде. На крми брода морнари су успели да прочитају натпис „Марлбороу".

ЗВУЧИ ВЕРОВАТНО

Народ је ове чудесне појаве претварао у легенде приписујући им све више необјашњивих детаља. Научници а и многи други покушавали су да пронађу одговарајућа објашњења. Могуће је да су неки од ових бродова-фантома пловили или нестајали у морским дубинама управо у тренутку када је посада неког другог брода, удаљеног десетине миља од тог места, могла да га примети. Слика брода који нестаје могла је, по неким тврђењима, да се рефлектује на високим густим облацима.

Обалски чувар Ботино, иначе човек невероватне способности за кога су се заинтересовали многи тада познати научници, тврдио је да може да примети брод на удаљености од пет километара. На острву на којем је живео најављивао је долазак брода два до три дана унапред, називајући ту своју способност „наускопијом". Када је дошао у Париз 1784, покушао је о њој да говори у новинама, али га је Меркир де Франс убрзо напао и његова способност остала је непозната већем броју људи. На срећу, за њу се заинтересовао један лекар који је тада објавио студију „Основни појмови оптике". Да је тај лекар наставио да испитује „наускопију", можда бисмо данас имали објашњење ове невероватне појаве, али он је одлучио да се посвети политици. Тај будући „пријатељ народа" звао се Жан Пол Мара.

Ботино је сматрао да се приближавањем брода обали у атмосфери појављује нешто као метеор чудесног облика, и то када се пара диже изнад океана пошто се некаква маса креће по њему. Пара направи велики прекривач око брода, поприми његов облик и дигне се у атмосферу. Под одређеним атмосферским условима човек може да га примети.

Мада Ботиноове речи звуче прилично вероватно, ипак његово објашњење није потпуно и оставља нерешена многа питања. Да ли је реч о непознатој појави у атмосфери на коју модерна физика још није нашла одговор или о обичним халуцинацијама?

АУСТРАЛИЈА О КОЈОЈ СЕ МАЊЕ ЗНА

ТАМО ГДЕ ЈЕ

Када Аустралијанац путује са собом носи фрижидер, воду, залихе хране и пушку. Странац се убрзо увери да није чудан ни онај закон који му не допушта да се од пута удаљи више од 25 метара. Истраживач Ласатер учинио је то 1931. године. Место на којем је умро од глади и жеђи сада обележава надгробна плоча.

На први поглед парадоксално, али на најмањем од континената човек најбоље зна шта је самоћа и бескрај. Бескрај пашњака или пустиње у средишњем и западном делу земље. Сваки од оних тринаест и по милиона становника зна

КАМЕНИ ТАЛАС — На сваком кораку, странац открива чудну игру природе, која је овде као ретко где, увек спремна да изненади. Такав је „Вејв Рок", огромни камени талас, дело ерозије — хиљадугодишњег напора ветра, воде и сунца.

УЛУРУ

да када напусти град, било који, престоницу Канберу, Сиднеј, Мелбурн или Аделејд — на њега чека пространство у коме срести другог значи доживљај.

Тамо где престаје оно што очекујете, огромни ранчеви који су ову земљу — континент учинили највећим узгајивачем оваца и говеда на свету, почиње бескрај равнице из које израња Ејерс Рок, највећи монолит на свету или сабласна „земља вршака" коју су тридесет хиљаде године градили ветар и песак. Почиње ова друга Аустралија о којој се мање зна.

САБЛАСНА „ЗЕМЉА ВРШАКА" — Из огромног пешчаног простора, сада претвореног у национални парк, израњају хиљаде чудних облика: игле, људски прст, торњеви. Шта се у њиховој унутрашњости крије? Каква то невидљива и необична створења крстаре подземним лавиринтма ове земље? Да би се до одговора дошло, морамо се вратити уназад неких 30 милиона година, када се на овом истом месту налазило жбуње. Онда је почео да надире песак. Он је сахранио грмове. После је пала киша. Пролазећи кроз песак, вода се натапала калцијум-карбонатом, продирала све дубље, натапала покопано жбуње и корење. И ту је крај и одговор. Натопљене калцијумом, биљке су се окамениле у нестварне облике.

ПИТОН, ГОСПОДАР СВЕТЕ ПЛАНИНЕ — У средишњем делу земље, из равнице се уздиже пешчана громада стара 500 или 600 милиона година. За домороце то је Улуру (свето место). Бели дошљаци зову је Ејерс Рок или, једноставније — Стена. Белци су дошли касније и могу да је зову како хоће. За домороце Улуру је — дело божанско. За њих је пећина у огромној стени центар света а поточић који у близини избија место одржавања ритуала. А негде на Светој планини пребива и њен господар — питон. Стране и пећине Ејерс Рока прекривене су магијским знацима и цртежима. Чак и мапама које откривају места на којима има воде или простора на којима живи ему, птица слична ноју. А како мапе, изгледа, нису увек биле довољне, врач је у воду језерцета често умакао своје отровне стреле. Улов је тако био осигуран. Сада је читава област Ејерс Рока парк под заштитом државе. У подножју највећег монолита на свету стоји упозорење: „Онај који се пење, чини то на сопствену одговорност". До врха треба прећи опасних 348 метара.

РЕГАТЕ НА СУВОМ — Језера, као што је Лефрој, за Аустралијанце су клетва и инат природе. Јер, када у овој земљи говорите о језерима, ради се, у ствари, о соли. Језера са слатком водом права су реткост. Уколико на једно и наиђете, биће мало. Откуда толика слана језера? Одговор је једноставан. Огромно пространство аустралијске унутрашњости благо је заталасано брежуљцима. Планинских венаца нема. Нема ни реке, па тако, када киша пада, вода пуни језера, растварајући у њима со. Са престанком киша почиње испаравање. На крају остају слани кристали. Чврста површина језера за неупућене постаје варљива клопка. По њој могу да се крећу возила само уколико се испод налази земља. Слана кора дебела је некада и метар, али за разлику од леда, недостаје јој чврстина. Човека ће издржати. Не и неко теже возило. Хиљаде пасионираних „једриличара на сувом" клетву природе претворило је у спортски терен. На кристалним површинама ових језера одржавају се праве регате на сувом у којима лагане једрилице на точковима достижу брзину од 150 километара на час. На једном од њих, Еровом језеру, славни Доналд Кемпбел поставио је 1969. године светски рекорд у својој „плавој птици". Брзина 648,887 километара на час.

ПРОНАЛАСЦИ КОЈИ СУ МЕЊАЛИ СВЕТ

БИЉКА рађа ЈАГЊАД

„ЛЕПА ЏЕНИ«, ПРВО СА ОСАМ, ПА УБРЗО СА СВИХ СВОЈИХ 120 ВРЕДНИХ РУКУ, ПРИХВАТИЛА ЈЕ БЕЛЕ ЦВЕТОВЕ КОЈЕ СУ У ЕВРОПУ ДОНЕЛИ АРАПИ И ПОЧЕЛА ДА ОД ЊИХ ПРАВИ ОДЕЋУ. АЛИ, СА ЊОМ И ЊЕНИМ ПРОНАЛАСКОМ СУДБИНА СЕ СУРОВО ПОИГРАЛА.

Енглески путник Џон Маундвил, после једног свог дугог путовања по Истоку, првих година 14. века, пише о једној татарској биљци коју је назвао татарском овцом. Висока и до два метра ова врло чудна биљка рађа — живу малу јагњад, обраслу лепом белом вуном. Становници крајева кроз које је прошао, користе ову вуну за одећу, а изгледа и да једу месо ове јагњади.

Маундвил вероватно ову биљку никада није ни видео, а „његов „путопис" само је једна од прича које су се тада шириле о памучики, биљци од које се добија памук. Мала јагњад са белим руном нису ништа друго него — чауре памучике, које у одређеној фази сазревају, распукну и из њих избијају „мала руна" памука. А оно месо којим се људи хране, највероватније је јестиво уље које се може добити из семенки ове биљке.

ЦАРЕВА ПАМУЧНА ОДЕЋА

Џон Маундвил је овако писао о памуку, иако се тада у појединим крајевима Европе знало за ову биљку, а у његовој земљи, у Енглеској, она се чак и прерађивала. Али то су били само зачеци прераде памука у Европи.

Памук је у Европу доспео у 9. и 10. веку из Индије, али се за ово најзначајније биљно текстилно влакно знало и у Америци пре доласка Кристофора Колумба.

Из Пенџаба, у северозападној Индији, где се памук још у 8. веку пре н.е. почео користити у практичне сврхе, ова биљка се раширила по целој Индији, а одатле на исток и запад. Преко Ирана, памук је доспео до Туркестана, а преко Мале Азије на обале Средоземног мора. Последњих столећа пре почетка нове ере, из Палестине и Сирије, памук долази у Грчку, а нешто касније упознали су га и стари Римљани. Доспео је и на обале Нила, али се у прво време ова биљка гајила само као украс у баштама богаташа. Памук су у Европу донели Арапи.

Из Индије памук је пренет и у Кину. Зна се, на пример, да је кинески цар из 6. века пре н.е. Ву Ти имао памучну одећу, што је записано као велика реткост.

Када се Колумбо искрцао на острво Гванахани, међу поклонима које је добио од домородаца налазио се и памук. Касније, шпански освајачи су га налазили на многим местима, у Средњој и Јужној Америци. А када су, у потрази за златом, отварали старе перуанске гробове, у многима од њих уместо злата налазили су мумије замотане у памучну тканину.

Ацтеци старог Мексика нису знали ни за конопљу, свилу, вуну. Лан су познавали, али га нису користили. Главно текстилно влакно био им је памук, који су врло вешто прерађивали, а још вештије бојили биљним бојама.

ЛЕПА ЏЕНИ И МАЗГА ЏЕНИ

Из Индије у Европу није стигао само памук него и многе вештине његове прераде. Тако, на пример, неке врсте ткања, које су се дуго одржале у Европи, потичу са Малајских острва.

Гајење памука захтева велики напор. Будући да плодови памука не зру у исто време, берба памука (памук се не жање него бере) се обавља у више наврата, обично три пута. Данас се за ово користе специјалне машине које памук беру усисавањем. Раније, када није било машине која ће да „бира" само зреле чауре памука, за гајење је била потребна огромна људска снага. То је био један од разлога за довођење робова из Африке на плодна памучна поља Америке.

Прве механичке уређаје за прераду памука пронашли су Енглези. Џемс Харгривс, ткач и тесар из Блекборна (Ланкшир), изумео је 1765. године прву механичку машину за предење с осам вретена. У част своје лепе кћерке ову машину је назвао предилица Џени и за кратко време је тако усавршио да је један радник могао опслуживати сто двадесет вретена. Али, енглески ткачи су се уплашили све направе и једнога дана 1768. године јурнули на кућу Харгривса и разбили његову „лепу Џени". Несрећни проналазач преселио се у Нотингем, где је патентирао свој проналазак, али ни то му није много помогло. Умро је у беди, а славу проналазача стекао је тек после смрти.

Енглески берберин Ричард Аркрајт, који се бавио и механиком, конструисао је једну предилицу на водени погон — „водена предилица". Али ни према овоме изуму енглески ткачи нису били боље расположени. И он је, на сличан начин као и први механички уређај који је конструисао Харгривс, био уништен. Осим тога, проналазач је изгубио судски спор који је повео против виновника уништења његовог проналаска. Међутим, бивши берберин је био упоран. Не само што је искористио свој проналазак него и многе друге, туђе проналаске, и 1771. године подигао једну предионицу у Манчестеру. То је била прва фабрика на механички, водени погон. Са овом фабриком и парном машином почиње индустријска револуција, која ће манифактурну производњу заменити фабричком.

Убрзо је дошло до нових открића. Међу овима свакако је најпознатији проналазак Самјуела Кромптона, ткача и механичара. Он је своју машину назвао „мазга Џени". Овај чудни назив настао је због тога што је ова нова предилица била комбинација Харгривсове „лепе Џени" и Аркрајтове „водене предилице". Касније је Кромптон повећао број вретена на својој предилици, тако да су се крајем 18. века у Енглеској користиле предилице које су имале и по 400 вретена.

Рад ових проналазача наставили су други који су дошли до нових, бројних проналазака и то не само у начину предења, већ и ткања, бојења и дораде тканина. У свему овоме предњачили су Енглези. До 1842. године у Енглеској је био на снази закон којим се, уз претњу смртне казне, забрањивао извоз текстилних машина. Али, текстилна индустрија се нагло развијала и у другим крајевима света, у првом реду у Европи и Америци.

В. К.

ПРЕДИЛИЦА НА ВОДУ

Почетком 19. века радници у Енглеској масовно почињу да уништавају машине, а читав тај покрет назван је лудитским, по Неду Луду, ткачком раднику, чије постојање историјски још није доказано, али му се приписује да је први разлупао један ткачки разбој. Међутим, још 1769. године у Енглеској је донесен први закон којим су се предвиђале оштре казне против оних који покушавају да ломе машине и руше фабрике. Упркос оштрим мерама, стварана су тајна лудитска удружења која су ницала у свим крајевима Енглеске, брзо се омасовљавала и постајала све активнија, па су у периоду од 1811. до 1816. године приређивала праве рушилачке походе незапослених пролетера. Јер, прелазак капитализма на масовну производњу појачао је беду и незапосленост радника, па је машина иступила као конкурент раднику остављајући га без посла или повећавајући експлоатацију његове радне снаге. У почетку радници нису схватали да узрок њихове беде није машина, већ капиталистичка својина над машинама, па зато лудитски покрет одговара незрелом ступњу класне борбе пролетаријата

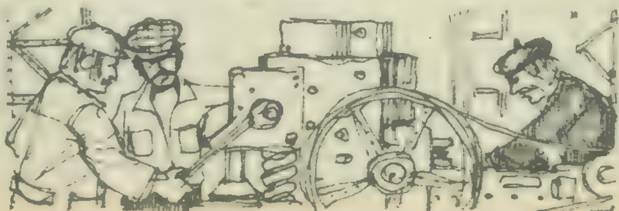

ПРЕДЕЊЕ

ВРЕТЕНА НА КОЛИМА

ПРЕКРЕТНИЦА — Слика лево приказује једну од првих механичких предилица коју је 1769. године конструисао Енглез Ричард Аркрајт, берберин који се бавио и механичарским пословима. Захваљујући овом проналаску а и коришћењем туђих, он је не само стекао велико богатство и племићку титулу, него је донео читаву прекретницу у производњи. Ова предилица је највећим делом била израђена од дрвета, а имала је четири вретена: користила је водени погон. На слици је предилица из истог периода, али која је покретана руком.

ПОМОЋУ КАМЕНА — Пут који се морао прећи да би се дошло до механичке предилице био је врло дуг — човек је употребљава тек од пре нешто више од двеста година, а, према неким сведочанствима, за ручно предење знало се у петом миленијуму пре н. е. Игле од кости с релативно малим ушицама, које су нађене у појединим археолошким налазиштима, наводе на помисао да је још праисторијски човек користио неку врсту конца, или пређу за шивење. Међутим, како је и тај прастари конац морао бити органског порекла, он се није могао сачувати до наших дана да бисмо о њему могли са сигурношћу говорити. Сматра се да је лан био најстарије биљно влакно које је човек користио, јер се зна да је ова биљна култура гајена у Египту, Индији и Вавилону у петом миленијуму, а у египатским пирамидама, које потичу из четвртог миленијума, нађено је ланено платно. До пређе се долазило ручним предењем — прела извлачи влакна из снопа и прстима их упреда, а непрекидна нит, пређа, намотава се на вретено. Пређа се затезала и упредала помоћу комада камена или кости, а понекад и помоћу стврднуте глине. Постепено, прерада влакана се усавршавала. Ручна предилица с точком (чекрком у Кини) почела се употребљавати врло рано, а слична предилица у Европи почиње да се користи од 1480. године. И при овим, као и при другим, начинима предења, финоћа пређе, односно њена дебљина зависи од броја извучених влакана, њихове дебљине и степена увијања. Рачуна се да је до памучне пређе човек дошао у 8. веку пре н. е. од када се памук гаји у појединим крајевима Индије.

МУЊЕВИТА ПРЕДИЛИЦА — Данас се у индустријским погонима преде потпуно механизовано. Овај производни процес може се поделити у три главне фазе: најпре се текстилна влакна очисте, затим се гребена, при чему се влакна доводе у паралелан положај, па се добија врпца, претпређа, чијим упредањем настаје пређа. Завршно предење, односно претварање предива у пређу, данас се углавном обавља на два начина. Савременији начин предења је помоћу прстенасте предилице. Ова предилица омогућава да се истовремено, непрекидно, врши и развлачење предива и упредање и намотавање. Друга врста предилице, која је приказана на нашој слици горе, назива се селфактор. То је уређај који се састоји од два дела — од сталка за калеме са претпређом (овај део је непокретан) и покретног дела који се назива кола или воз. На колима су вретена (којих може бити велики број) која се одређеним брзинама могу окретати око своје осовине. Дужина хода кола (напред-назад) може бити и два метра. Када се кола крећу, удаљавају од сталка, предиво се најпре извлачи и истеже, а затим долази до потпуног увијања. После овога кола се враћају ка сталку при чему се пређа намотава на вретена, односно на цевчице које су смештене на вретенима. Све ове фазе рада регулисане су брзином и променом брзине окретања вретена и кретања кола. Данас се, такође, врши и безвретенско предење — пређа се увија до жељеног степена без вретена.

28 ЖРТВОВАНИХ

— СТРЕЉАЋУ СВАКОГ КО КРЕНЕ У ПОМОЋ КРУПИ! — ЗАПРЕТИО ЈЕ ХРВАТСКИМ СТАРЕШИНАМА ЗАПОВЕДНИК ВОЈСКЕ ЧИЈУ ЈЕ ПОМОЋ ПОСАДА УТВРЂЕЊА ОЧЕКИВАЛА.

Од Цазина до Бихаћа има неколико десетина километара, а од Бихаћа до Босанске Крупе још толико низ долину Уне. Пут за коња ни далек ни тежак, али се доҕат под младим граничарским војводом Матијом Бакићем кретао лењо као последња рага на свету. У ствари, коњ је био и брз и жесток, али га је јахач више спутавао него гонио. Као да му се није ишло из Цазина.

— 'Ајде, Матија — благо га је пожуривао сапутник јашући упоредо с њим — **ваља нам стићи кући до ноћи. Шта да се ради, девојка је заволела другог, нек' јој је са срећом! Андрија Дужић је честит човек, не може ништа да учини...**

Бакићев сапутник и нераздвојни пријатељ био је средовечни Вук Тихић, такође војвода по чину. Волео је Матију више но иког. Породицу није имао, па му је он био све. Сељакао се с њим по потреби службе. Није га оставио ни када је Матију претходне године хрватски генерал и врховни крајишки командант Иван Ленковић поставио за команданта града Крупе.

УХОДЕ ЈАВЉАЈУ

У то време, а био је мај 1565. године, изнад данашње Босанске Крупе на обали Уне дизао се град — Крупа. Као гранично утврђење бранио је Турцима прилаз Хрватској и због тога имао изузетан значај. Изгледа, међутим, да генерал Ленковић и остали крајишки официри нису тако мислили. Уместо да у граду држе довољно људи, они су Матији, већ познатом по храбрости, дали само 27 бораца.

Војвода је био задовољан одбрамбеним зидинама. Али, с друге стране, знао је да двадесет седморица људи, ма какви хероји били, не могу да одоле турској војсци ако којим случајем навали на град. Ипак, уздао се у помоћ Крајишника. На крају крајева, и мораће да је пошаљу; падне ли Крупа, Турцима је отворен пут у Хрватску преко Цазина и Карловца. Тако је мислио Матија, а опет је осећао зеб њу сетивши се да је Ленковић хтео да дигне руке од Крупе и разруши је. Кад је неком приликом Вуку поменуо могућност да их врховни крајишки заповедник остави на цедилу, Вук је лаконски одговорио:

— **Повућ ћемо се и борбе неће бити!**

Неизвесност судбине бранилаца Крупе мучила је младог Бакића. По оној народној да невоља никад не долази сама, у међувремену га је погодила још једна. Заљубио се у Дору, кћерку младог цазинског племића Андрије Дужића, пошао да је запроси и на њеном кућном прагу сазнао да девојка воли другог, премда му се дотле клела на верност. Достојанствено се опростио од њеног оца и окренуо коња назад.

Вук је покушавао да га утеши. Целим путем до Крупе Матија је ћутао. Само му се у једном тренутку омакло:

— **Ниси, Вуче, волео, не знаш!... Рана је то. Ако је Дора и обрлаћена, свеједно, за мене је мртва!**

Пријатељи су стигли кући у сумрак и одмах обавештени од ухода које су радиле за Матију да Мустафа-паша Соколовић из Ливна сакупља војску. Подаци су допуњавали оне које је војвода Бакић раније у неколико наврата добио. Све се сводило на закључак да ливањски паша припрема поход на Хрватску и да ће прво ударити на Крупу. Штавише, Матија је био сигуран у то.

НЕМА ПОВЛАЧЕЊА

Турски султан Сулејман Величанствени маштао је да освоји Беч. Пут његовој огромној војсци требало је да утре ливањски паша. Паша је задатак добио и кренуо да га сбави. У рано јутро почетком јуна 1565. пристигао је на плато пред Крупом. За њим се ваљала војска од четири хиљаде коњаника и пешака.

Наспрам турске лавине стајало је 28 бранилаца Крупе!

Повући се или остати?

— **Вуче, нема повлачења!** — остао је упоран Матија. — **Не бранимо себе, већ народ. Наши ће нам послати помоћ, видећеш!**

— **Хајдемо, Матија, док има времена! Зло нам се пише!** — наслућивао је Вук несрећу.

Војвода је одбио. У подне су Турци опколили град и осули на њега паљбу из двадесет тешких топова. Ђулад су падала на утврђење. Одбрамбени зид је одолевао.

Вест о нападу на Крупу пукла је истог дана по Хрватској. Међу народом је настало комешање. Војни заповедници се нису узбуђивали. Пад Крупе, за њих, није представљао опасност по Хрватску! Иако се са војском налазио код Велике Кладуше, стотинак километара далеко од Крупе, ни генерал Херберт Аверспег се није много узбуђивао. На једвите јаде, полако, као да иде на параду, кренуо је са седам хиљада војника преко Цазина на Уну.

ОЧАЈНИЧКИ ПОКУШАЈ

За двадесет осморицу бранилаца Крупе дани су пролазили споро као вечност и у сталном ишчекивању помоћи. Крварили су и жилаво се одупирали сили која је петнаестог дана опсаде нарасла на готово двадесет хиљада војника јер су стално пристизале нове формације.

Најзад, 21. јуна Матија и Вук угледали су у долини Уне војску генерала Ауерспега. Вуку је склизнуло низ лице неколико суза радосница. У току ноћи Матија је послао два човека до генерала утабореног доста далеко на левој обали реке. Курири су успели да се пробију до команданта и објаснили му турске положаје. Саслушао их је хладно. Чим су се удаљили, мрко је погледао окупљене хрватске старешине и сuво рекао:

— **Ако ступимо у борбу, Турци ће проредити наше редове. Тиме Бихаћ остаје без јаке одбране, а он је важнији од Крупе. Буде ли ико од вас кренуо у помоћ војводи Бакићу, биће стрељан!**

Тиме је судбина Матијиних људи била запечаћена!

Следећег дана пао је Вук. Отвори на зидинама начињени топовским плотунима већ су били толики да продор бујице непријатељских војника нико више није могао зауставити. Матија је одлучио да покуша пробој са шесторицом другова, колико их је још остало у животу. Појахавши коње, Матијини борци јурнули су међу Турке са исуканим сабљама.

До реке су се пробила тројица. Један од њих био је Матија. Скочио је у воду. Рањен, тешко се одржавао на површини. Турци су рипуцали. Ниједан метак га није закачио. Изнемогао, није могао да се одупре вировима. Повукли су га на дно. Пре него што је потонуо, из грла му се оте крик:

— **Доро!...**

То је био крај.

М. Т.

ЕЛЕКТРОНИКА ПОБЕЂУЈЕ БОЛ

У лабораторији за биоелектронику неурохирушке клинике Прашког универзитета конструисан је преносни електронски уређај који одстрањује болове различитог порекла.

У малој кутији, тешкој свега 400 грама, смештен је електронски систем који ствара електронска ометања, намењена управо за заглушивање болних сигнала у нервима. На поклопцу кутије налазе се три регулатора којима се може мењати јачина електричних импулса, њихова фреквенција и трајање. У сваком конкретном случају те параметре мора да одређује сам болесник. Импулси који заглушују болове доспевају до болног места преко електрода постављених на кожи болесника.

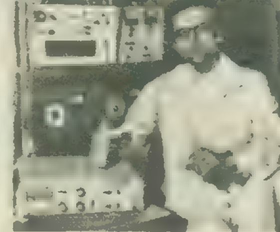

На снимку је приказана ценна варијанта електронског уређаја за спречавање болова и стационарна клиничка варијанта већих димензија и снаге.

ПОТРАЖИ ПОМОЋ, КРАЉЕВИЋУ!

Угледао сам делић неба ишараног лишћем и три пара бистрих очију које су нетремице зуриле у мене. А онда је све почело да се мути и јури у ковитлац око моје главе, док су ми се искежени псећи зуби све више приближавали.

Цео овај дан провешћу у шуми, размишљао сам док сам почетком октобра прошле године са своја три пса — Љутком, Краљевићем и Рексом — ишао према обронку, недалеко од моје куће која се налазила на периферији малог села Бриквила, у Француској, на обали Ламанша. Малу торбу с храном забацио сам на једно раме, а на друго секиру, и тромим кораком кренуо узаним путељком који се губио у густој шуми, миришљавој и омамној.

Тих дана се нисам добро осећао. Читаво тело било ми је малаксало, али пошто нисам могао да пронађем прави разлог таквог свог стања протумачио сам да сам се, заправо, олењио и да ми је неопходна физичка рекреација. Зато сам одлучио да насечем дрва за зиму: то ће ми добродоћи да се вратим у стару кондицију, а и хладно време се приближавало, кише само што нису почеле да лију.

Моја три пса радосно су скакутала испред мене, јер су знали да им следи омиљена забава: истериваће зечеве из жбуња, а затим ће их бесомучно јурити по шуми, све док им не изгубе траг или неког не ухвате. Морам признати да сам веома волео те три животиње, нисам их раздвајао једну од друге, а оне су то добро осећале, па су извршавале све моје заповести. — Рекс, иди и види ко се шуња око куће! — и пас би истрчао из собе, дуго обилазио наше мало двориште, а онда би се вратио и немо ми олизао руку — знак да није пронашао никаквог уљеза. Или — Љутко, отерај оне кокошке из баште! — И мада нису били расни пси, на њихову интелигенцију заиста нисам могао да се потужим.

ЗАИНАТИО САМ СЕ

Стигли смо до пропланка, удаљеног око два километра од моје куће. Збацио сам ранац с леђа, пљунуо у шаке и одмах дограбио секиру. Поглед ми је пао на полуосушено стабло високог храста: ако га посечем имаћу огрев за два месеца. Одлучио сам да радим до 4 — 5 сати по подне, а затим да се вратим кући и сачекам свог сина Луја, који ми је обећао да ће, свакако, те вечери свратити до мене.

Замахнуо сам из све снаге, али секира је одскочила не направивши на кори дрвета чак ни огреботину. Покушао сам још једном, али се исто догодило. Значи, старост је стигла, јетко сам помислио, а само до пре неколико година с лакоћом сам, после тридесетак минута, обарао и најдебља стабла. Преценио сам своје снаге, закључио сам, требало је и сина да позовем да ми помогне. Као да заборављам да имам већ 63 године.

Пошто сам се мало одморио, заинаћен, ипак сам решио да по сваку цену покушам да оборим дрво. Туп, туп... одзвањали су неуједначени ударци, кора је полако пуцала, бело дрво је слузило, а зној се сливао низ моје чело. На рукама су ми се створили крвави жуљеви, осећао сам и замор у целом телу. Не, овако нећу моћи дуго да издржим, знао сам док ми је дах постајао све краћи.

Изненада, осетио сам страховит бол у плућима, одмах иза грудне кости. Зажмурио сам, а плаве и црвене светлице заиграле су ми испод очних капака. Угризао сам се за усну, али бол никако није хтео да умине. Облио ме је зној, тежак и хладан. У рукама нисам осећао никакву снагу, потпуно су малаксале, а ноге почеле да клецају. Стропоштао сам се на земљу покушавајући да удахнем ваздух, док ми је у плућима пиштало и роптало. Срце! Инфаркт — само то може да буде, у магновењу сам закључио. Готово је са мном. А нико и не зна где сам отишао, неће ни знати где да ме траже!

НЕ МОГУ ОВДЕ ДА УМРЕМ

Тада сам осетио топли дах на свом лицу. Рекс, иди и тражи помоћ, покушао сам да кажем псу који ме је њушио. Пожури, Рекс! Доведи Луја!

Али, пас се није ни помакао. И онда сам схватио да моју заповест не може да разуме: па никада до сада нешто слично нисам му наредио. Шта сад да радим? — покушавао сам трезвено да размишљам, док се једно сасвим ново осећање разливало читавим мојим телом и притискало ми стомак. Страх од смрти! Беспомоћност и очај у тој тескоби која ме је одједном окружила, пригњечила ми плућа, парализала дах и претворила срце у дрхтаву коб, која је сваког тренутка могла да престане да трепери.

— Не могу овде да умрем — хтео сам да урлам. Нећу да ме лишће прекрије. Ох, Луј, кад би само знао... осећао сам да губим свест, док је бол у мојим грудима стискао срце као менгеле.

С напором сам подигао капке и угледао делић неба ишараног тамнозеленим и жутим листовима и ... три пара бистрих очију које су нетремице зуриле у мене. А онда су те беоњаче почеле да се муте, поигравају испред мене, да јуре у ковитлац око моје главе, искежени псећи зуби су ми се приближавали, а лавеж је већ допирао из даљине... Изгубио сам свест.

СВЕ ТО САЊАМ

Неко је покушао да ми стргне џемпер и кошуљу. Затим су ми скинули ципеле, ноге ми је наједном прекрила хладна вода. Потом су ме гурали у неку јаму, дубоку, готово без дна... а затим су ме газили, цимали и вукли преко трња и по неравном путу, а оштро камење се забадало у моју кожу. Нисам ни покушао да се буним и опирем, нисам ни јечао, ни викао... Па то све само сањам. Ево, сад ће и јутро да сване.

Отворио сам очи. Дуго ми је требало да схватим како лежим поред плота свог дворишта. Откуд ја ту? И зашто су ми панталоне и кошуља поцепани? Где су ми ципеле? И зашто ми дланови и колена крваре?

Онда сам осетио благо цимање. Рекс, Краљевић и Љутко ухватили су ме за каиш од панталона и полако повукли према кући. И тада сам све схватио. Бола у грудима нисам морао да се присећам, јер ме је одједном опет стегло око срца. На самом кућном прагу изгубио сам свест.

На поду, готово надомак његовог кревета, онесвешћеног старог Алфонса Марија, око 7 часова увече, пронашао је његов син Луј. Схватио је да се оцу нешто страшно догодило, па га је одмах пребацио до оближње болнице. Али, никако није могао да објасни зашто је старчев кревет испреметан, а његово тело изгребано, одело поцепано... Тек сутрадан, када је Алфонс Мари дошао свести, Луј је сазнао праву истину: захваљујући псима који су кроз шуму, два километра, вукли тело свога газде, старцу је благовремено пружена лекарска помоћ.

Б. Ј.

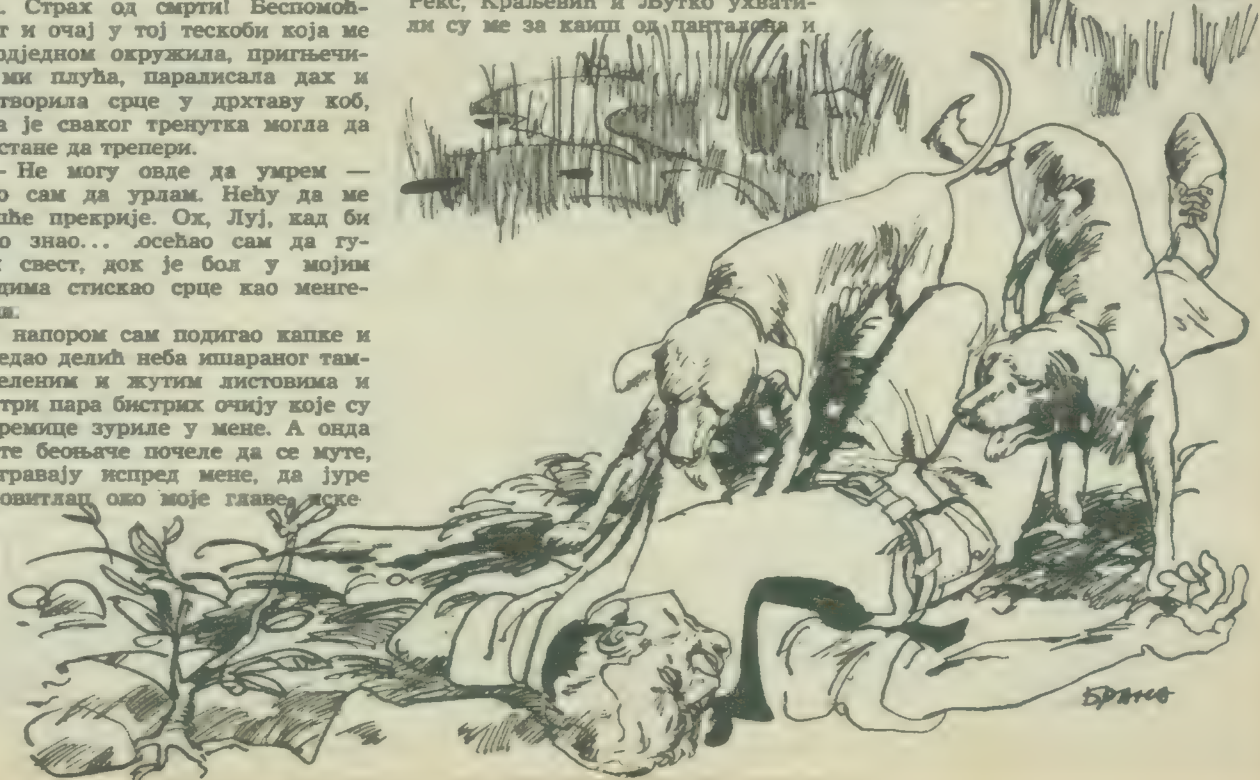

БИМ И БУМ

BABALU стрип

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

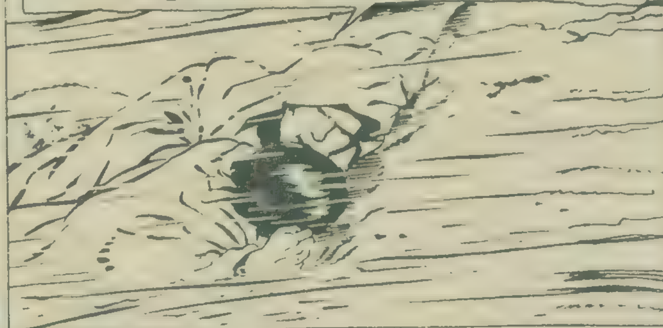

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

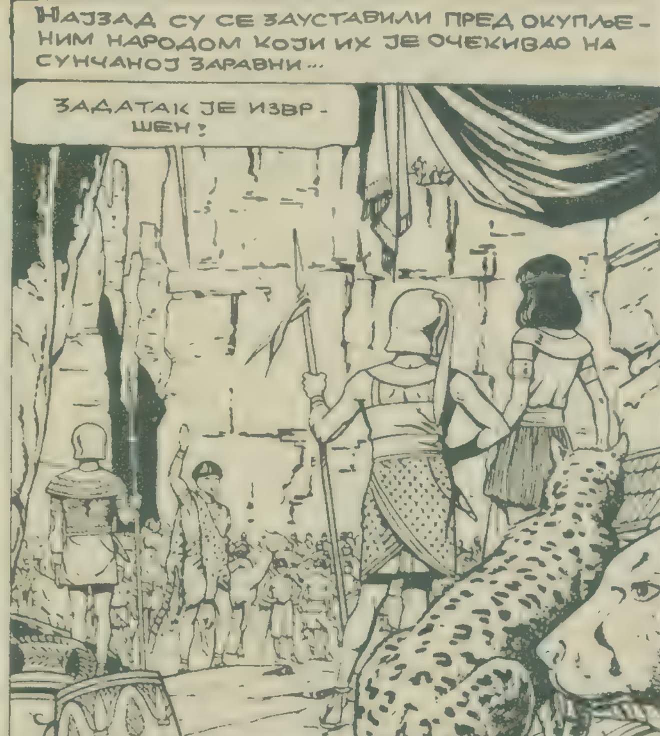

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

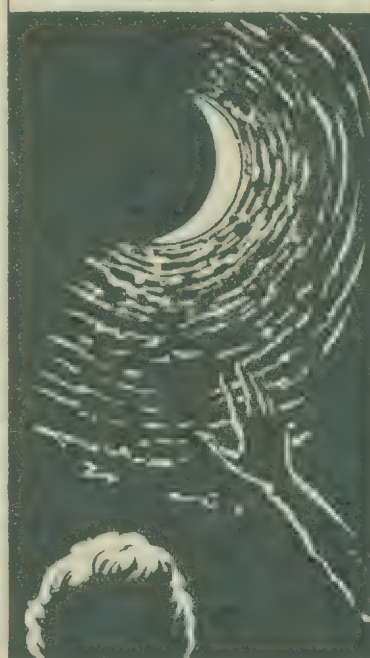

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

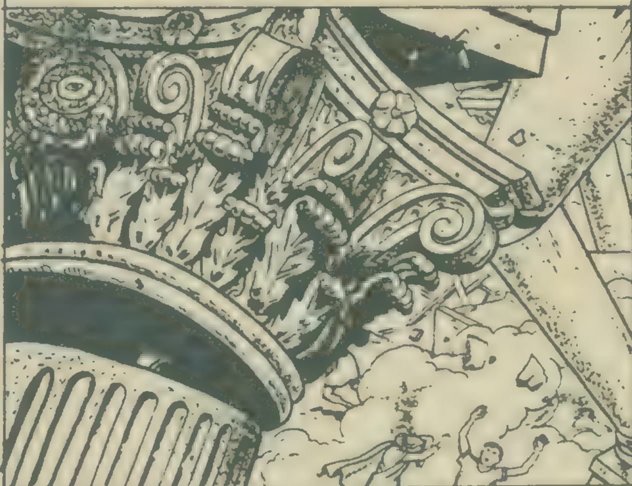

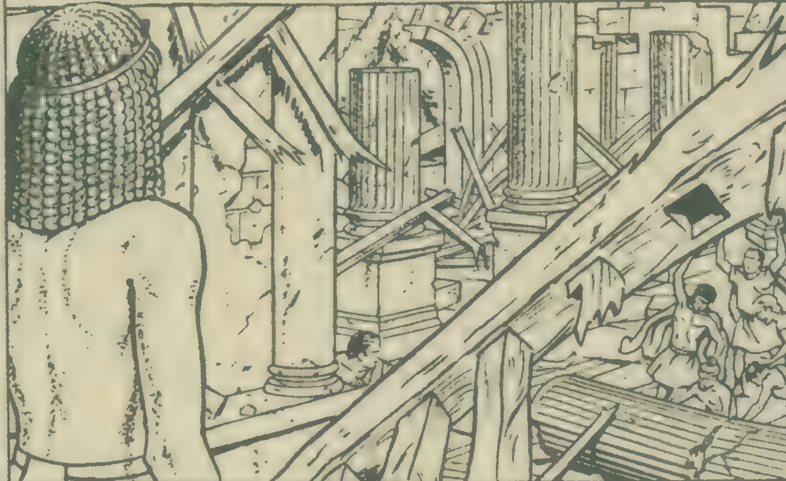

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

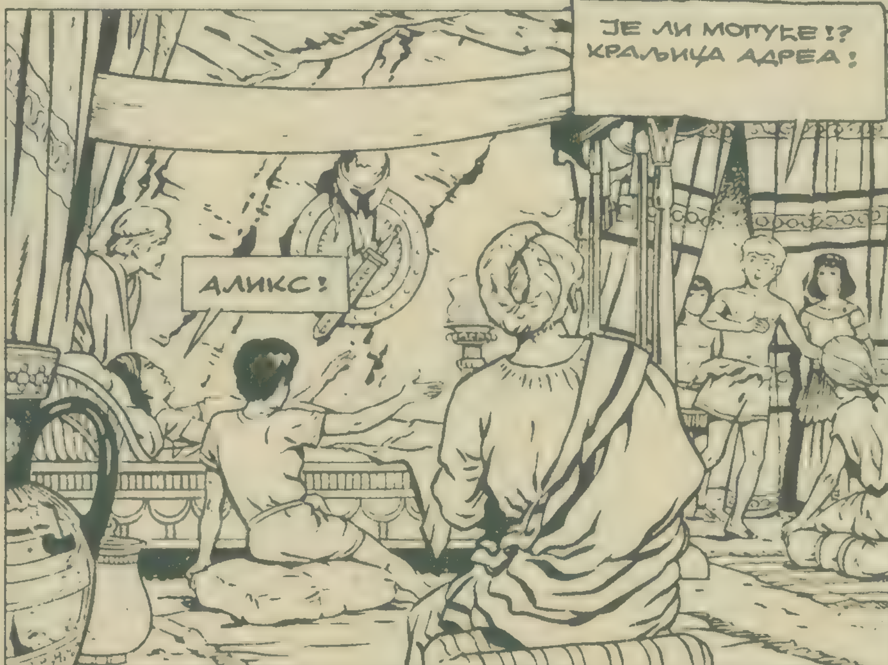

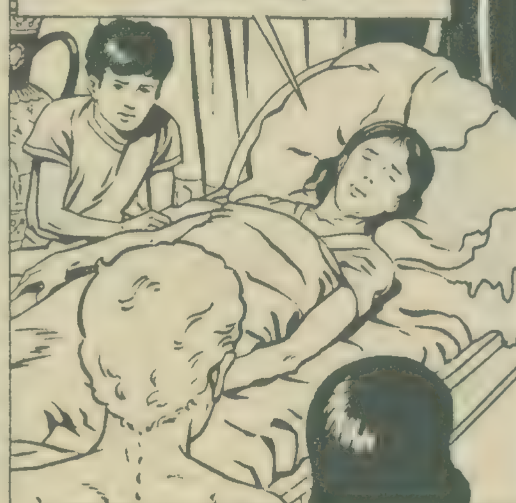

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

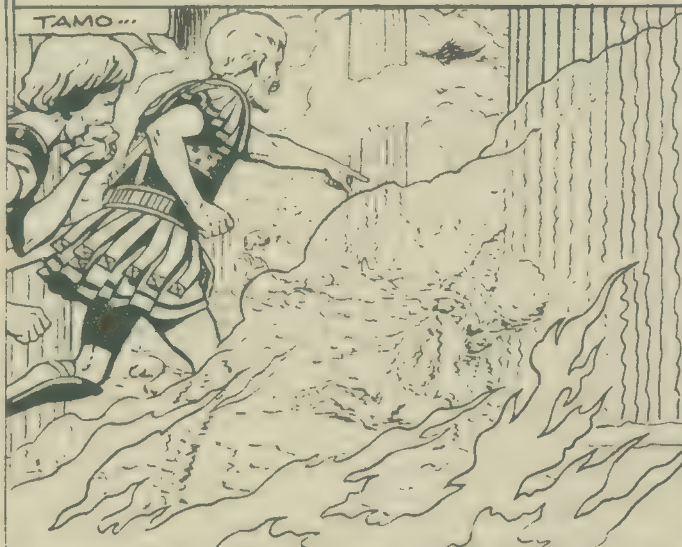

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

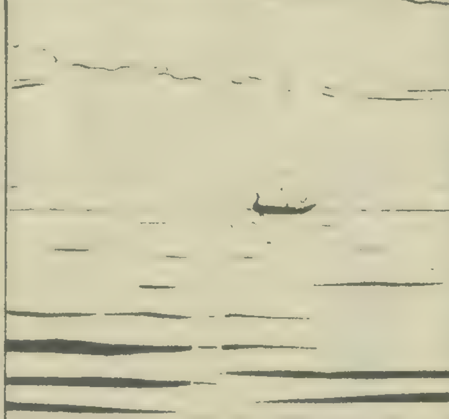

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

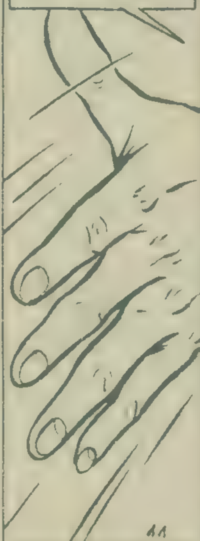

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

ТРАС

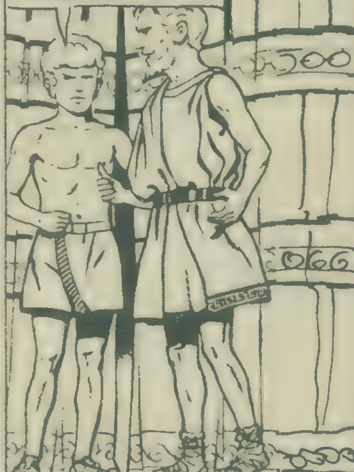

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

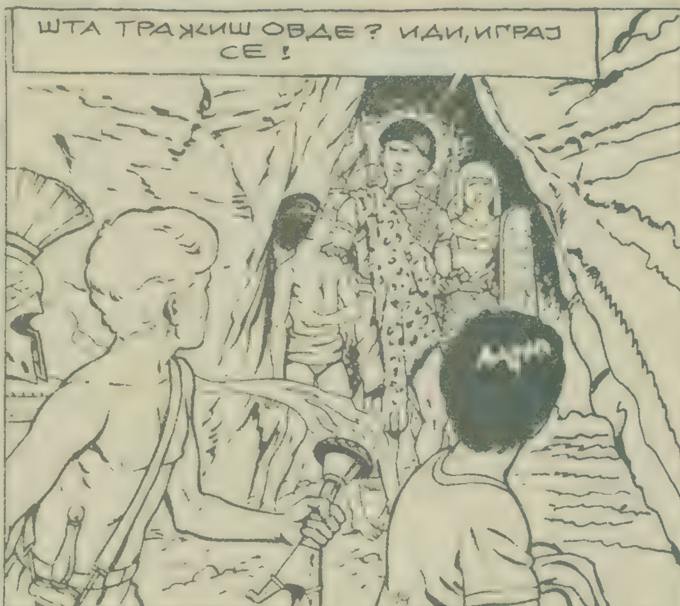

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

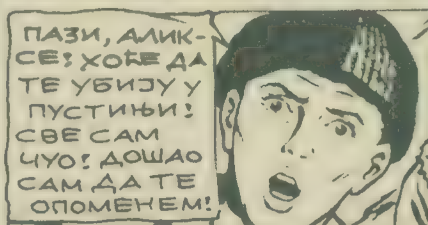

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

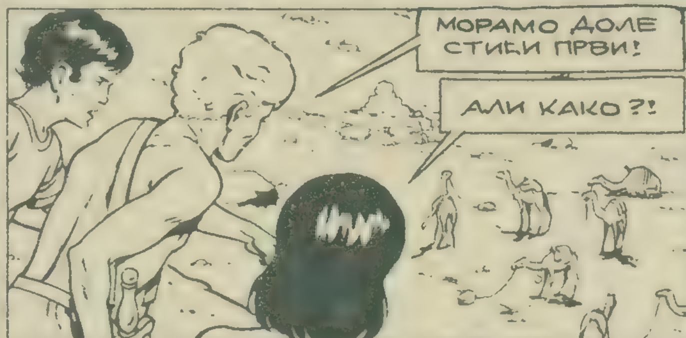

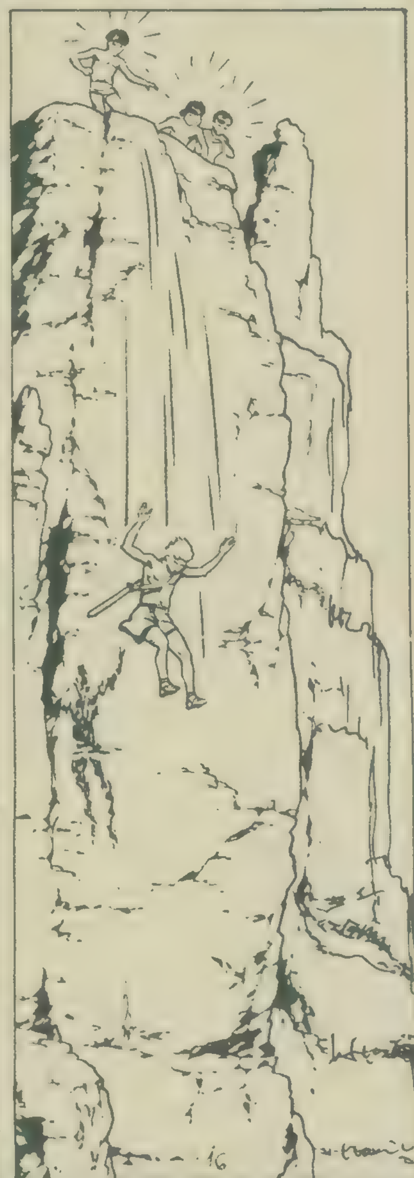

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

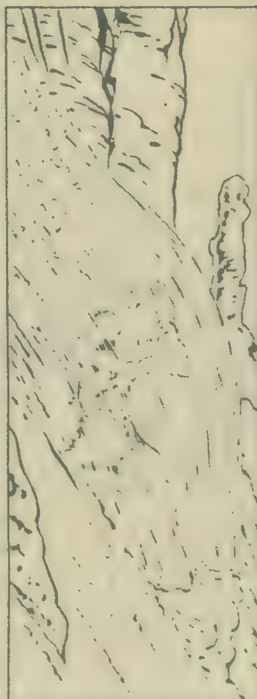

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

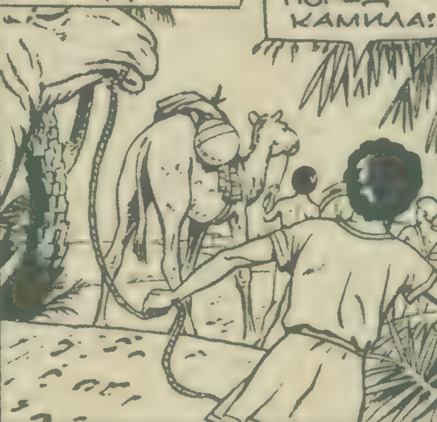

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

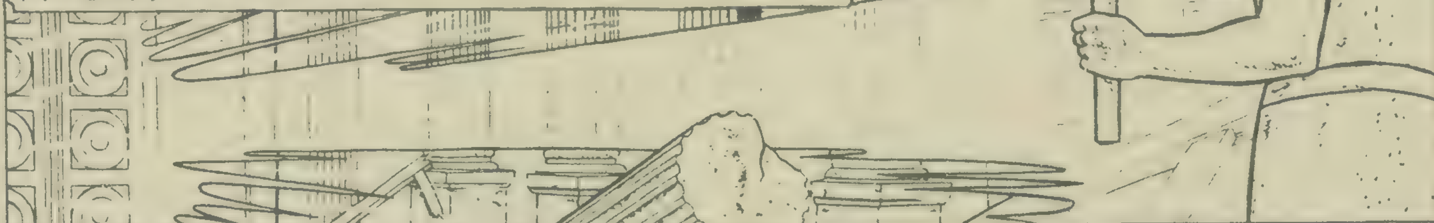

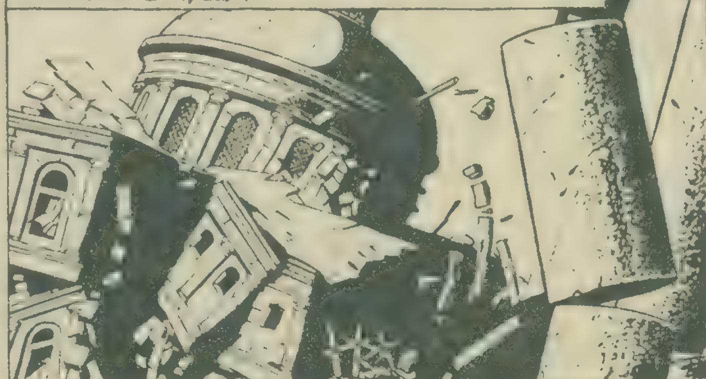

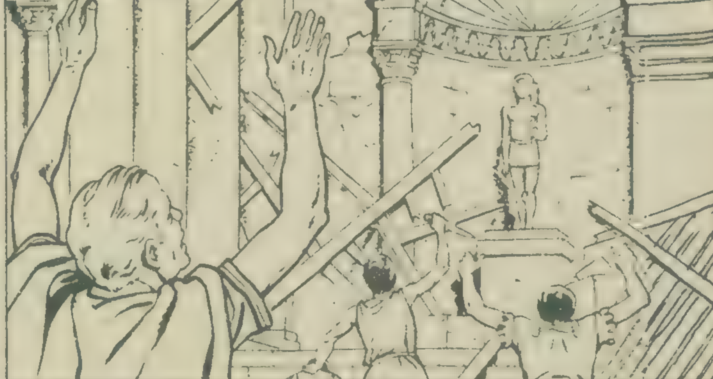

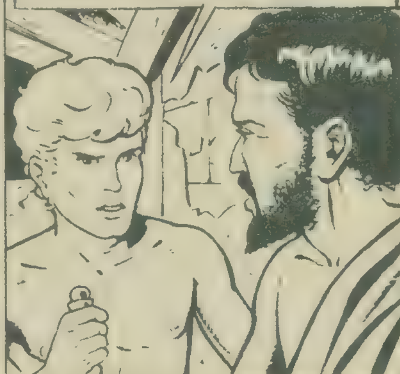

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

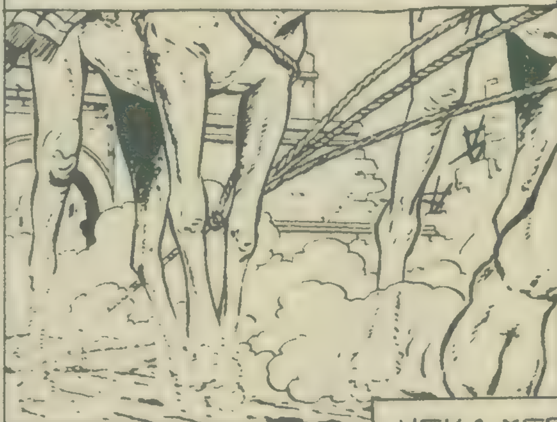

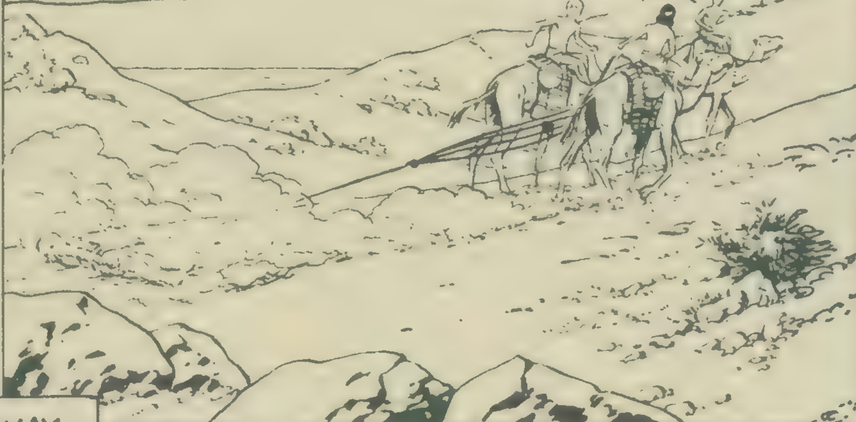

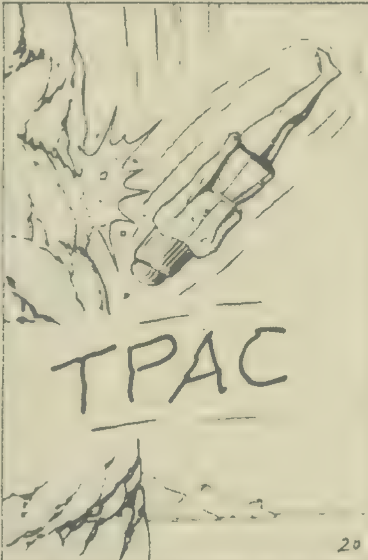

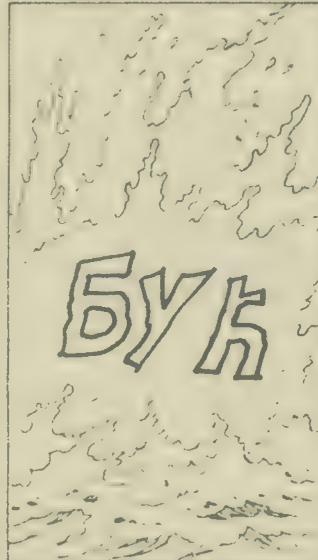

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

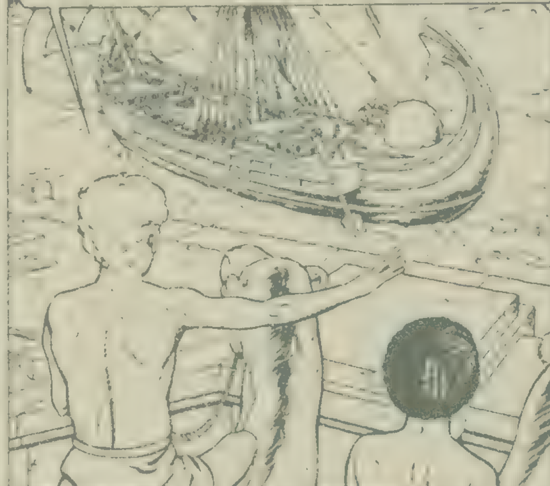

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

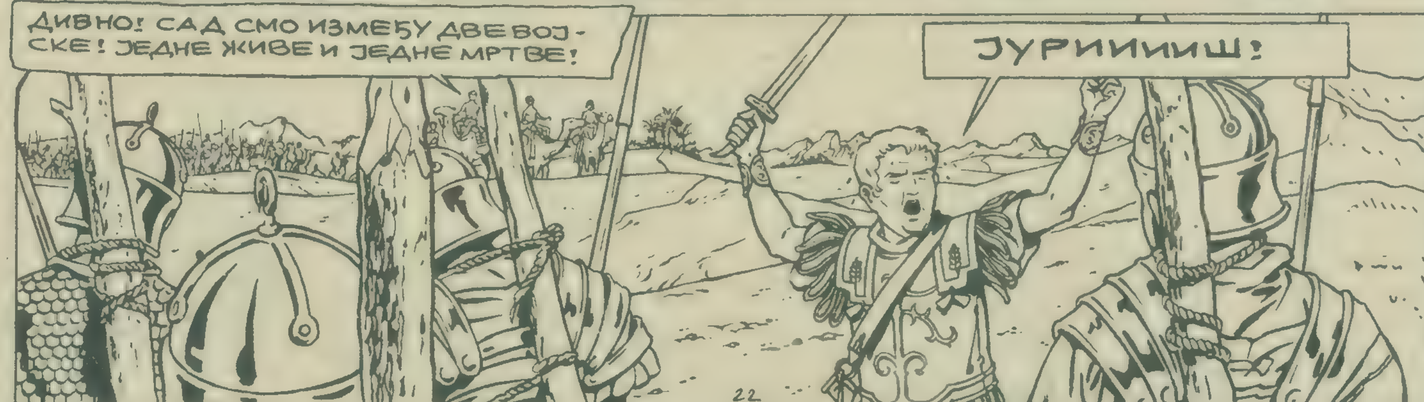

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

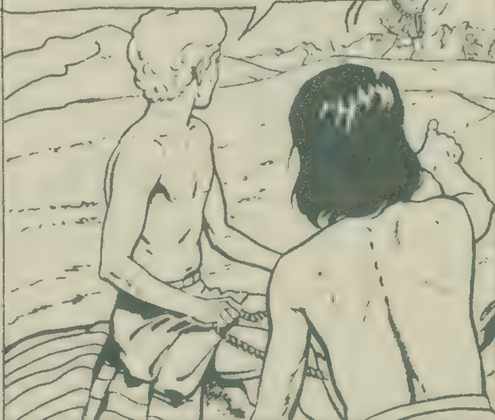

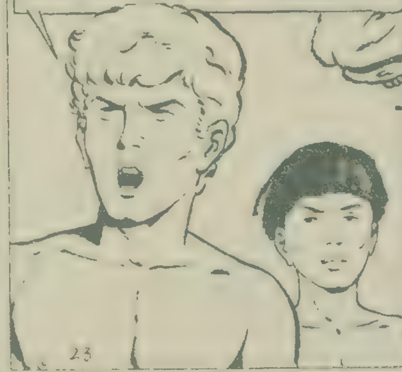

АПОЛОН СЕ СВЕТИ

КИРЕЊАНИ СУ СЕ ЗАТИМ УПУТИЛИ ПРЕМА БИВШОЈ АПОЛОНИЈИ...

ТАКО ЈЕ СВАКО КРЕНУО СВОЈИМ ПУТЕМ, А НА МЕСТУ ГДЕ ЈЕ БИ ЈЕДАН ГРАД И ЈЕДНА ЛУКА, ОСТАЛИ СУ САМО МОРЕ И ПЕСАК...

КРАЈ

ПОПАЈ
BY BUD SAGENDORF

БАШ ЈЕ ДОСАДНО БИТИ ДЕТЕ!
А ОВАМО МОРАШ ДА СЕ ПРЕТВАРАШ КАКО СИ СРЕЋАН ОД ЗОРЕ ДО МРАКА!

ДОЗЛОГРДИО МИ ЈЕ ОВАЈ МОЈ ЖИВОТ!
ТРАС

ДУМ

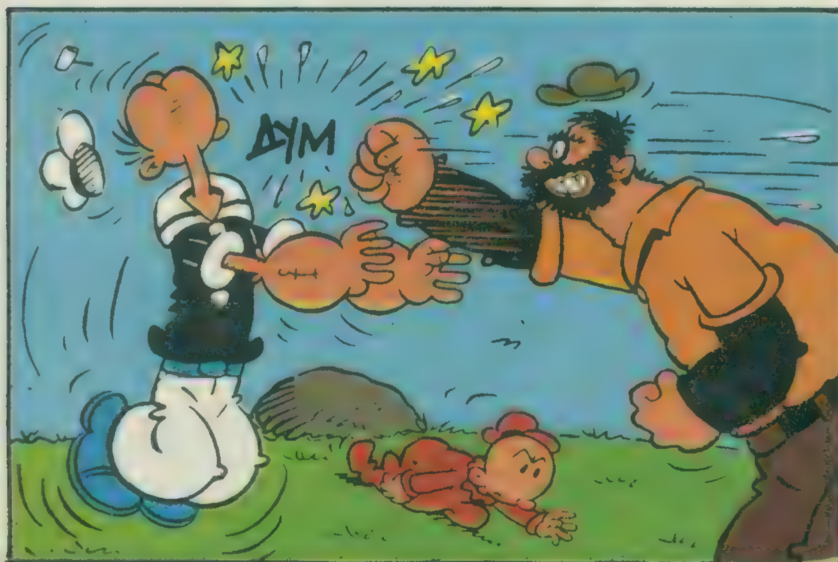
ДУМ

УФ!
ТРАС
ДАН ЗА ДАНОМ... УВЕК ИСТО.. ДОСАДНО И УБИТАЧНО!
НИКАД СЕ НИШТА УЗБУДЉИВО НЕ ДОГА-ЂА!
7-2
BUD SAGENDORF

Касно откривена истина о Шерхорновим јединицама

Добро режирана варка

НЕМАЧКА ВРХОВНА КОМАНДА ПРИМИЛА ЈЕ 19. АВГУСТА 1944. ГОДИНЕ ОД СВОЈИХ ОБАВЕШТАЈАЦА ИЗ СОВЈЕТСКОГ САВЕЗА СЛЕДЕЋУ ПОРУКУ: »У ШУМАМА ОКО РЕКЕ БЕРЕЗИНЕ КРИЈЕ СЕ ЈЕДНА ВЕЛИКА НАША ЈЕДИНИЦА. ЊУ ВОДИ ПОТПУКОВНИК ШЕРХОРН. У МОГУЋНОСТИ СМО ДА С ЊОМ СТУПИМО У ДОДИР.«

Немци су знали да је у општој пометњи, насталој повлачењем са источног фронта, било одсечених јединица. Једна од таквих, јединица којом командује потпуковник Шерхорн, покушавала је да успостави везу са врховном командом, па је зато не треба оставити да се сама извлачи из совјетске позадине. У свом обавештајном центру поручили су да су спремни да помогну окруженој јединици. Тражили су њену тачну локацију, како би тамо упутили једног радисту преко којег би руководили извлачењем групе кроз линије фронта.

Кроз десетак дана стиже извештај. У њему је била прецизирана погодна зона за искакање радисте. „Окружена јединица ће испалити једну белу и четири црвене ракете ради распознавања" — стајало је на крају извештаја.

ВЕЗА ЈЕ УСПОСТАВЉЕНА

Крајем августа ка означеној зони Немци авионом упућују агента Садовникова и радисту Дедкова са нај потребнијим материјалом. Они искачу падобраном у назначени рејон. Пролазили су дани, а од њих нису стизале никакве вести. Нису се јављали ни други обавештајци. Да ли је прекинута веза између немачког обавештајног центра у Совјетском Савезу и Шерхорнове јединице? Или се радило о вештој совјетској замци? Све је то побуђивало сумње.

После месец дана стиже нова порука. Овог пута од самог Шернхорна. Он извештава о доласку Садовникова и Дедкова и пријему материјала баченог падобраном. Јавља да се Дедкова радио-станица разбила приликом пада, али и о повећању бројног стања на 2500 људи. Тражи лекове за знатан број рањеника. Помиње имена неколико официра који су му се придружили.

Проверавајући имена ових људи, Немци долазе до сигурних података да су ови официри заиста пали у совјетско заробљеништво, па решавају да наставе акцију спасавања. Али и даље сумњају. Желе нову про веру. Зато почетком октобра, не обавештавајући Шерхорна, упућују нову групу радиста, а наредних дана још две нове групе.

Резултати нису били охрабрујући. Једна група је јавила да је ступила у борбу са совјетским јединицама. Друга група се уопште није јављала. Због тога Немци шаљу још тројицу радиста. Они потврђују да су срећно стигли и да су пронашли претходно упућену групу која се због губитка радио-станице није могла јавити. Поручују да још нису пронашли Шернхорна, али ни совјетске јединице.

Неколико дана касније успостављена је радио-веза између Шернхорна и немачке врховне команде. Готово петнаестак наредних дана она је свакодневна.

Немачка команда не жели да занемари војну и политичку предност коју би добила ако успешно извуку опкољену јединицу и зато подржава предлог Шернхорна о изградњи једне полетно-слетне стазе потребне за евакуацију рањеника ваздушним путем. Средином новембра шаљу и стручњака да надгледа радове на изградњи импровизованог аеродрома. Овај се одмах јавља и извештава о великим тешкоћама, како због недостатка потребног алата, тако и због тешких временских услова, мраза и снега који онемогућавају било какве радове.

НАРЕЂЕН ЈЕ ПРОБОЈ

Све тежа ситуација на бо јишту и убрзано повлачење главнине немачких снага са источног фронта, натерали су немачку команду да кра јем новембра нареди Шернхорну да своју јединицу подели на мање групе и пробије се кроз совјетску позадину и линију фронта. Он извештава да је поступио по наређењу и упутио две групе које треба да обезбеде пролаз главнини, али да јединице Црвене армије појачавају своју активност и да авијацијом бомбардују оближње шуме у којима се налазе његове раштркане јединице.

Пошто су одустали од изградње аеродрома, Немци, средином децембра, наређују Шернхорну да крене у пробој. Он је сваког дана слао кратку радио-поруку којом је извештавао о напредовању за претходна 24 часа. Из ових порука видело се да свакодневно падају жртве, да је борбени поредак расечен, јединице раштркане, да недостаје хране и муниције. Да би санирала такво стање, немачка врховна комада ваздушним путем стално шаље нови материјал, муницију и храну, како би се одржао морал опкољених.

Међутим, остварени темпо пробијања био је толико спор да није обећавао да ће се извлачење успешно извести до краја. За месец дана савладано је свега нешто више од педесетак километара. За то време немачки фронт, који је требало да их прихвати, удаљио се од њих неколико стотина километара. Вре-

КРОЋЕЊЕ ВУЛКАНА

У Индонезији је формирана национална научна комисија за проучавање вулканске активности у земљи и њено контролисање. Стручњаци — вулканолози — обједниили су своје напоре у свестраном изучавању те природне појаве. Према статистичким подацима, на острву Јава, које представља само 7 одсто територије земље, има око 140 вулкана, од којих су 30 активни. Ерупције вулкана као што су Кракатау или Мерапи наносе знатне штете пољопривреди и, неретко, односе и људске животе.

Индонежански научници су већ разрадили низ пројеката који ће пружити могућност за коришћење вулканске активности као извора геотермичке енергије. Тако ће, на пример, неки гасови, који се појављују при ерупцијама, користити у хемијској индустрији.

менски услови били су немогући, терен брдовит и под дубоким снегом.

ПОСЛЕДЊИ ПОКУШАЈ

Да план о спасавању ове групе не би сасвим пропао, акција је препуштена специјалној СС јединици. Ова елитна јединица, под командом Ота Скорценија, још је располагала са неколико ескадрила авиона који су употребљавани за специјалне акције у позадини Црвене армије. Познат по томе што је руководио спасавањем Бенита Мусолинија, Скорцени је уживао углед команданта који уме да пронађе решење и за оне проблеме од којих су други већ дигли руке.

Скорцени се прихвата задатка и ступа у везу са Хитлером ради добијања његове сагласности. Фирер је био одушевљен бригом својих сарадника да учине све како би спасли одсечену јединицу од пропасти. Због испољене упорности и храбрости, унапређује Шернхорна у чин пуковника и одликује га витешким крстом. Унапређује и остале официре који су били помињани у ранијим извештајима. Скорцени покушава да формира специјалну групу, али потребних људи, авиона и материјала није било — рат се брзо ближио крају, а фронт већ био дубоко у срцу Немачке. Требало је спасавати оно што се још могло спасти. Немачка војна машина полагано се распадала.

Шернхорн је 4. априла 1945. године послао своју последњу поруку: „Здравље, морал и дисциплина су на измаку. Примљена унапређења и одликовања подстаћи ће нас да издржимо до краја“.

Неколико недеља касније „Велики Рајх“ се распао.

Совјетска обавештајна служба је добро замишљену и организовану ратну варку успешно привела крају. По широким пространствима Украјине Немци су упразно спуштали падобранима тоне ратног материјала, наоружања и опреме, настојећи да помогну јединици која никада није постојала! Поред тога, овако режирана игра оптерећивала је немачку врховну команду, уносећи немир и забуну у ионако све тежу ратну ситуацију.

Прави Шернхорн, чије је име само вешто искоришћено у конкретној ситуацији, вратио се из заробљеништва тек крајем 1949. године и не знајући да је био „саучесник“ у великој ратној варци. Сећао се само да је у лето 1944. године била разбијена једна велика немачка групација у долини реке Березине и да је тада, са малим бројем преживелих, био заробљен.

А. Роси

ВЕШТАЧКА ПАМЕТ

ЕКСПЕРИМЕНТИ

ИАКО БИ СЕ У ЈЕДАН АПАРАТ КОЈИ БИ, ЕВЕНТУАЛНО, МОГАО ДА МИСЛИ МОРАЛО ДА УГРАДИ ОНОЛИКО ВАКУУМСКИХ ЦЕВИ КОЛИКО БИ СТАЛО У ОБЛАКОДЕР ВИСОК 100 СПРАТОВА, ЊЕГОВА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА И ДАЉЕ БИ БИЛА ПОД ЗНАКОМ ПИТАЊА.

Није далеко дан када ће се на Земљи појавити биће натпросечне интелигенције, много оштроумније од свих до сада рођених генија, чија ће моћ расуђивања и доношења одлука, као и — памет, запањити читаво човечанство. Додуше, оно неће моћи да хода, већ ће људи бити ти који ће му прилазити и тражити савете. Тело тог „паметњаковића“ неће бити ни привлачно за погледе, јер ће се састојати само из главе: вероватно четвртасте у којој ће се налазити метални мозак. Ипак, најважније је што ће то биће моћи да размишља, имаће особину за коју се данас сматра да припада искључиво људском роду.

Глуп као инсект

Ово тврди група научника са Универзитета Висконсин, у САД, која је управо обелоданила да је пронашла конструкционе принципе за прављење нервних ћелија, готово истоветних са онима у људском телу, то јест у мозгу. Како изгледа, њима је пошло за руком да направе суперпроводљиве неуристоре — влакна састављена од легуре метала чија се тајна чува, а обавијена изолационим опнама. Та влакна треба да проводе елекричне импулсе на исти начин као што биоструја у живом организму пролази кроз нервну ћелију. Тројица научника — Џемс Норман, Олвин Скот и Роберт Пармантер — тврде да такви неуристори могу да се повежу између себе и направе мрежу попут оне која стварају нервне ћелије у површини и у кори великог мозга. На тај начин била би створена машина која може да размишља, а по интелигенцији би превазилазила способности сваког човека.

Ова идеја није скоријег датума, јавила се заправо пре око три деценије када су прве машине-рачунари биле састављене од више хиљада вакуумских цеви. Међутим наде су се брзо изјаловиле, јер су прорачуни показали да би конструисање таквог апарата, који би могао да размишља као човек, веома много коштало. У само један такав вештачки мозак морало би да се угради онолико вакуумских цеви колико би стало у облакодер висок сто спратова, а за једно његово „размишљање“ утрошак електричне енергије износио би колико — шеснаестомесечна потрошња електричне струје у свим савезним америчким државама.

И касније, када су вакуумске цеви у рачунарима замењене транзисторима, конструисање таквог мозга морало је још да причека. Испоставило се да је најсавршенији рачунар „паметан“ колико и мозак вилиног коњица, односно да се у њему налази приближно исти број „ћелија“.

— Веома је тешко подржавати и најједноставнији процес мишљења — закључили су стручњаци за електронику. **— Јер, људски мозак је најсавршенији и најкомпликованији продукт живе материје.**

Решење је у нули

Ипак, изгледа да се ситуација битно изменила проналажењем неуристора, вештачке нервне ћелије састављене из две веома танке металне опне и изолационог слоја који је постављен између њих. Када електрични сигнал стигне до металних опни, у том тренутку изолациони слој постаје проводљив, па негативно наелектрисане честице почињу да се крећу, слично импулсима у нервним ћелијама. Захваљујући открићима неуристора, у један кубни сантиметар може да се смести око 7000 вештачких влакана. Ипак, ни то није довољно да се постигне савршенство које постоји у живом мозгу: ту се у једном кубном сантиметру налази око 10 милиона неурона, нервних ћелија.

— Да би се направио вештачки мозак, у коме би се налазило исто онолико ћелија колико постоји у кубном сантиметру живог мозга, више није потребна запремина облакодера, већ је за то довољна унутрашњост њеног рачунара — кажу научници са Универзитета Висконсин. **— Ћелије које би се у њему налазиле трошиле би веома мало струје, захваљујући једном веома једноставном решењу.**

Ако би се неуристори налазили на температури блиској апсолутној нули (минус 273 степена Целзијуса) тада би у металним легурама електрични отпор, као и потрошња електричне енергије, били сведени на минимум.

Мисли како ти кажем!

И поред свих ових решења, мозак састављен од неуристора, не би могао да се упоређује са људским. Јер, један од највећих проблема науке је — како објаснити процес мишљења. На доношење неког суда првенствено утичу информације које до мозга шаљу разна чула, па средина у којој човек борави, већ стечено знање, карактер, оптерећеност психе, емоција... А све то не може да се смести у две металне опне и изолациони слој који се налази између њих, па да их има чак и 10 милиона.

Ипак, ови научници не мисле тако:

— Помоћу неуристора моћи ћемо да остваримо самосталност вештачког мозга — тврде они. — Јер, везе између њих нису сталне, већ и оне могу да се мењају, попут промена које се дешавају у живом мозгу. Те везе ће бити конструисане на магнетском принципу: сваки нови импулс повећаће способност проводљивости металних влакана. Тако ће се стварати одређени путеви које можемо да упоредимо са усмереним или каналисаним процесом мишљења.

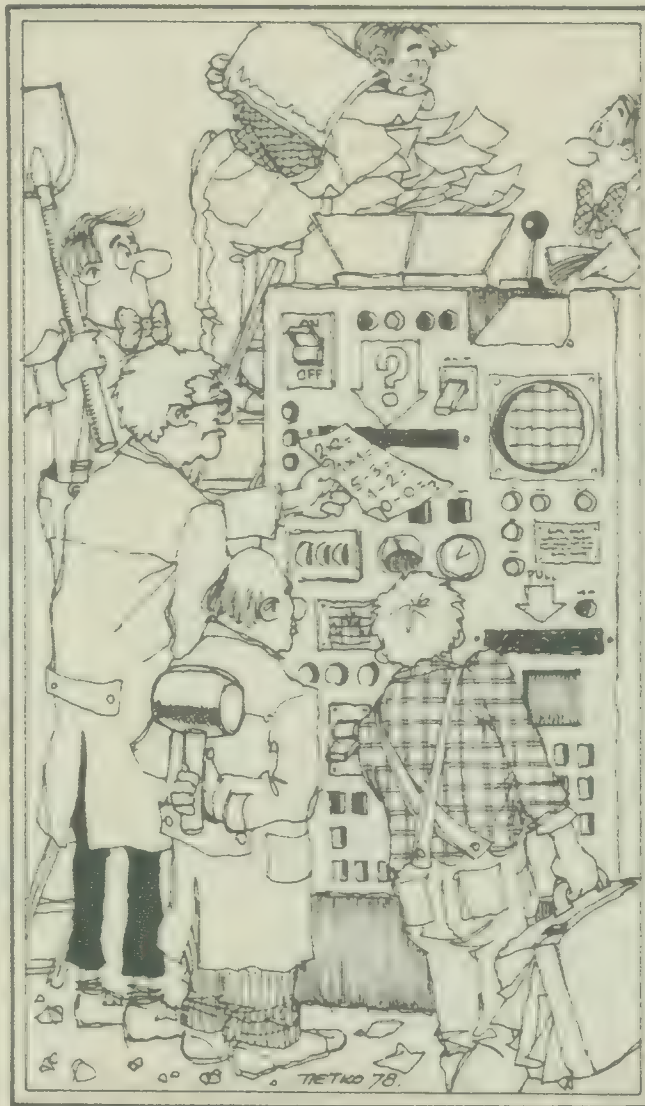

Тек ће будућност показати колико су ови научници у праву мада многи тврде да је конструисање мозга који мисли потпуно немогуће. Ипак, вреди покушати!

Б. Јеремић

„народна књига„

Припремила је за ваше најмлађе Н О В О, Х-то КОЛО БАЈКИ
Први пут на нашем језику Шест књига десетог кола бајки:

1. ШПАНСКЕ БАЈКЕ
2. КОРЗИКАНСКЕ БАЈКЕ
3. ГРЧКЕ БАЈКЕ
4. ТУРСКЕ БАЈКЕ
5. ЈЕВРЕЈСКЕ БАЈКЕ
6. ИРАНСКЕ БАЈКЕ

Овим колом најлепших бајки објављених први пут на нашем језику пружићете нова сазнања најмлађима.

Књиге су повезане у чупо платно са илустрацијама **на корици. Штампане су ћирилицом.**

Десето коло бајки можете поручити појединачно и у комплету

— [illegible] Шафарикова 11
— У Салону књиге „Народне књиге", Цетињска 6. [illegible] ником куповине за готово добијају стални попуст од 20
— У Сервису „Народне књиге", Николе Спасића 2

У нашим пословницама у:

— Новом Саду, [illegible] 5
— Смедереву, Јнпе, Маршала Тита 50
— Скопљу, Бит Пазар 66
— Ченти, Жарка Зрењанина 64

„НАРОДНА КЊИГА" — БЕОГРАД, Шафарикова 11

НАРУЏБЕНИЦА — 1 ИП

Овим неопозиво наручујем ДЕСЕТО коло бајки

1. **ЗА ГОТОВО** — по цени од динара 360.— уз попуст од 10% тако да ћу износ од динара 324.— платити поштару кад ми уручи књиге.
2. **НА ОТПЛАТУ** — по цени од динара 360.— коју ћу вам отплатити у три месечне рате. Рате ћу уплаћивати до 10-ог у месецу до исплате целе суме.

____
(Презиме, очево име и име)

____
(Поштански број, место, улица и број)

____
(Радна организација у којој је купац запослен)

____
(Овера радне организације за купце на отплату) — (Потпис купца, бр. л. к. и где је издата)

М. П.

Купци на отплату оверавају наруџбеницу у радној организацији где раде а пензионери при куповини на отплату прилажу претпоследњи чек пензије. У случају спора надлежан је I општински суд у Београду.

НОЋ СТРАХА

Француски конзул у Далмацији Никола Бертолети чуо је повике бунтовних пучана са улице: »Доле господа! Смрт издајницима!« Знао је да су упућени њему.

Тишину недељног јутра 18. јуна 1797. прекинуо је жамор и бучно негодовање неколико стотина људи који су масовно пристизали под градске зидине Шибеника. Обучени у празнична одела, застали су пред затвореном градском капијом. Почели су да се комешају:

— Пустите нас унутра!

Француски војници на зидинама успаничено су их посматрали и брисали ознојена чела. Немоћно су се окретали према сину француског конзула Винку Бертолетију, младићу који је заповедао страном војском.

Са сваким новим разбеснелим ударцем о велика дрвена врата оне у граду хватала је све већа језа. Само да издржe, надали су се, али помоћи више није било.

ШТА ЈОШ ЧЕКАМО?

Крајем 18. века оваква слика била је уобичајена у градовима на обали и по далматинским острвима. Незадовољни тежаци и рибари устали су против оних који су их израбљивали. Њихове побуне су већ прелазиле локалне размере. Томе су, свакако, допринели и догађаји које је наше приморје дочекало неспремно.

Француска војска са Наполеоном Бонапартом потукла је Аустријанце, а ови су, као одштету за своје поседе у Белгији и Ломбардији, примирјем у Леобену добили, између осталог, млетачку Далмацију и Истру. Истовремено, Венеција је пропала, јер више није могла да одржи стари аристократски режим, и уведена је демократска владавина.

Међутим, многи до јуче угњетавани и израбљивани, сада су се удружили и кренули на племиће и свештенике тврдећи да је падом Републике престала њихова обавеза давања десетине државној благајни.

Још теже стање настало је кад је фра Андрија Доротић, средином 1797, издао проглас у коме позива народ да прими нову демократску владавину Венеције и уверава га да је најзад дошло време да сам одлучи кога ће да призна.

Задар, Сплит, Трогир, цела Далмације, били су на ногама. Немири нису мимоишли ни Шибеник где је тадашњи млетачки кнез Иван Фрањо Корнаро затворио сва градска врата. Али, то је био последњи покушај да не дође до експлозије мржње и беса.

Ујутро 15. јуна неки чобанин прочитао је групи сељака на градском тргу Доротићев проглас:

— Браћо, шта још чекамо? Време је...

— Чуо сам — проговори мушкарац дугих црних бркова **— да су наши заузели Сплит и Трогир.**

— Истина је — надовеже други **— поубијани су јакобинци и опљачкане њихове куће** (народ их је звао јакобинцима, а то су већином били племићи, свештенство и нешто грађанства, присталице француске управе и млетачке владавине).

Мало затим појавила се наоружана светина, а петорица добро наоружаних људи кренули су према градским вратима и сукобили се са француским војницима на зидинама. Четворица су страдала, а остали су се, брже-боље, укрцали на лађе и отпловили из шибенске луке.

Разбеснела маса тежака кренула је према кнежевој палати, претећи путем:

— Доле Французи! Доле јакобинци! Доле господа! Смрт издајницима!

Француски конзул за Далмацију Никола Бертолети Зулати слушао је повике у свом радном кабинету. Знао је да су првенствено њему упућени!

БИЋЕ ВАМ УДОВОЉЕНО

Видећи бес светине, шибенски фрањевци су се препали и неколицина њих журно, заобилазним путем, стигла је пред кнежеву палату. Изишао је и сам кнез. Кад се појавила гомила, један младић у свештеничкој хаљини громко је узвикнуо:

— Људи, станите! Не грешите душу!

Ово је млетачком кнезу дошло као спас па и он повика:

— Разиђите се док нисте навукли на себе вечно проклетство. Биће вам у свему удовољено.

И за чудо, маса се разиђе.

Како у граду није остало много војника (побегли су у Задар), бунтовници су поставили своје чете на врата и бедеме у страху да господа не предају град Французима.

Од ноћи 15. јуна започео је терор над имућним шибенским грађанима и племићима. Неки су се склонили у фрањевачки самостан Св. Ловре.

Народ којем су се придружили и сељаци из околних места заузео је Шибеник. Град, па и кнез, пали су у руке масе. Из тамница су пуштени затвореници, већином убице и пробисвети, који су одмах добили оружје. Захваљујући неким фрањевцима, грађанима и племићима, разне листине, кметска писма, старе погодбе и обвезнице спасене су у последњи час од ватре. Пучани су успевали да се забрани извоз жита, вина и живине.

Уништавајући све пред собом, у недељу 18. јуна стигла је нова група сељака. Придошлице су дочуле да се у Шибенику налази 30 Француза којима ће господа предати тврђаву и град. Наравно, оно мало војника са младим Бертолетијем није успело да успостави ред, него ко је остао жив, настојао је да што пре побегне. У метежу који је настао, конзулов син се склонио у кнежеву палату, али маса је и ту провалила и узела заставу св. Марка.

— Смрт Бертолетију! Добио је новац од Француза да им преда град!

Марширали су и бесомучно викали по улицама на путу према конзуловој кући. Винко Бертолети је у међувремену успео да се дочепа своје лађе која га је понела у Задар.

Бунтовници су се зауставили пред конзуловом кућом, опљачкали је и разорили до темеља, а њеног власника и жену убили.

У Шибеник су пристизале групе и прикључивале се онима у граду. Опљачкана је и државна благајна са 3000 златника, а кнезу је предат попис свих оних богатих које треба смакнути! Њихова имена нису била тајна, јер су их сељаци узвикивали по улицама — и тиме им давали шансу да се на време склоне.

Фрањевац Глумац предузео је преговоре и са кнезом и бискупом Мијом Матијом Спалатином успоставио мир и дао обећање да ће се овим народним захтевима удовољити. Међутим, угњетени су захтевали праведну одлуку и тражили да се запале њихови списи о дуговима и дажбинама, али власти су то на увијен начин затезале и одбијале.

Кметски живот тих година био је тежи него раније, па су кметови тражили да се обнове старе погодбе, за њих много повољније него оне које су донесене за време буне или непосредно пре ње.

На скупштини 23. јуна између представника клера, племства, грађанства, пука Шибеника и околине закључено је да се град преда цару.

Д. К.

ЈОШ ЈЕДАН ТИЦИЈАН

У музејима Совјетског Савеза налази се свега осам слика великог италијанског сликара Тицијана. Пре неколико година у Одеси је нађено платно које је изазвало сензацију.

Године 1949. у одески Музеј западне и источне уметности стигло је платно непознатог венецијанског мајстора 16. века „Портрет дужда“.

Пре неколико година дошло је и до рестаурације платна и тада су рестауратори код десног рамена дужда нашли монограм „Т. И.“ Тако се потписивао Тицијан, а потпис у ствари значи „Тицијан је ово направио“. Слика је упућена у лабораторију Ермитажа. Помоћу рендгенских зрака научници су дошли до још једног занимљивог открића. Под овим садашњим портретом налази се још један портрет. А такве „двоструке слике“ биле су својствене Тицијану.

Овај портрет венецијанског дужда Франческа Доната у Русију је стигао средином 19. века и дуги низ година се налазио у колекцији царске породице. У Одесу је стигао из Ермитажа.

НОЛИТОВА ЕДИЦИЈА РАСПУСТ ОБЈАВЉУЈЕ КЊИГЕ ЗА ВАС

РАСПУСТ

ЈЕДИНСТВЕНА ОМЛАДИНСКА БИБЛИОТЕКА

КЊИГЕ ИЗ БИБЛИОТЕКЕ „РАСПУСТ" ВАС ЗАБАВЉАЈУ, ОБАВЕШТАВАЈУ И РАДУЈУ

Поред проверених и класичних дела омладинске књижевности, РАСПУСТ доноси и нове књиге домаћих аутора, као и значајна остварења савремених светских писаца који се код нас први пут појављују. Публика је широко прихватила, а критика више пута високо оценила едицију РАСПУСТ, која је по свом садржају у много чему јединствена.

„Ако нас с времена на време одушеви нека књига коју издавач нуди читатељу, тада може бити у питању случајни — пуки погодак. Ако, ипак, један издавач понуди целу прегршт наслова наших и светских књижевних имена — и када СВАКО од њих узбуђујућом самосвесношћу и квалитативном димензијом хоће остати — е, онда више никако не може бити говора о случају! Случајних серија добрих књига — нема. Или, блаже: нема их сваки дан!"

(„ОКО")

„До сада објављене књиге у Нолитовој библиотеци РАСПУСТ показују да их је издавач одабирао с пуно слуха за афинитете младог читаоца ... Овако конципирана библиотека за младе има пуно оправдање и вишеструки значај јер допуњује добрим књижевним остварењима домаћих и страних аутора списак књига које ученици читају у оквиру програма школске лектире."

(„ПРОСВЕТНИ ПРЕГЛЕД")

„Едиције за децу и омладину код наших издавача нису ретке, али су ретке оне промишљене и рађене са модерним књижевним укусом. Међу ове друге могла би се сврстати библиотека РАСПУСТ београдског Нолита."

(„ОМЛАДИНСКЕ НОВИНЕ")

1. Џ. Р. Р. Толкин
   ХОБИТ, роман (60 д.)
2. Лав Касиљ
   ШВАМБРАНИЈА И ШКОЛСКА ЦРНА КЊИГА, роман (60 д.)
3. Магда Сабо
   РЕЦИТЕ ЖОФИКИ, роман (60 д.)
4. Ирена Јургјелевичова
   ТУЂИНАЦ, роман (60 д.)
5. **ПРВА ЉУБАВ**, руске приповетке (60 д.)
6. Милан Брујић
   ДИВЉЕ ГОДИНЕ, роман (60 д.)
7. Жигмонд Мориц
   БУДИ ДОБАР СВЕ ДО СМРТИ, роман (60 д.)
8. Берислав Косиер
   БЕЛИ ПОТОП (60 д.)
9. Х. Џ. Велс
   РАТ ПЛАНЕТА (60 д.)
10. Јован Павловски
    БЛИСКО СУНЦЕ, роман (60 д.)
11. Данило Киш
    РАНИ ЈАДИ, приповетке (60 д.)
12. Жозеф Кесел
    ЛАВ, роман (60 д.)
13. Конан Дојл
    ДОЖИВЉАЈИ ШЕРЛОКА ХОЛМСА, приповетке (90 д.)
14. Бјелих и Пантељејев
    РЕПУБЛИКА ШКИД, роман (90 д.)
15. Бранка Јурца
    КАД ЈАГОДЕ ЗРУ, роман (90 д.)
16. Ђуриша Ђорђевић
    ПИСМА ИЗ МАЛЕ ВАРОШИ (90 д.)

ОВИХ ДАНА ИЗИШЛО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ НОВО КОЛО БИБЛИОТЕКЕ РАСПУСТ

17. Михаил Енде
    МОМО, роман (140 д.)
18. Јуриј Брежан
    КРИСТА, роман (100 д.)
19. Ричард Адамс
    БРЕЖУЉАК ВОТЕРШИП, роман (200 д.)
20. Милован Витезовић
    ЛАЈАЊЕ НА ЗВЕЗДЕ, роман (100 д.)
21. Гроздана Олујић
    ГЛАСАМ ЗА ЉУБАВ, роман (100 д.)

1928. Нолит 1978.

ПОРУЏБЕНИЦА

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НОЛИТ,
11000 Београд, Теразије 13/IV.
телефони: 324-298, 329-183 и 338-150

Овим неопозиво поручујем следеће књиге библиотеке „Распуст": ______

______

Укупну вредност ових књига која износи ______ динара, са попустом од 20%, уплатићу приликом пријема књига од поштара.

______
(Име и презиме)

______
(Улица и број)

______
(Место становања)

______
(Својеручни потпис)

3. ИЛУСТРОВАНА ИСТОРИЈА СВЕТА

У 70 поглавља обрађује целокупан развој цивилизације од почетка до наших дана. Писана једноставно и популарно, плени пажњу читалаца и остаје драгоцен извор података. Књига која доказује да чињенице могу бити много узбудљивије од фантастике и да историја изложена на занимљив и маштовит начин буди интересовање и љубав према сазнању наше прошлости.

Цена књиге 300.— динара.

2. МАТЕМАТИКА

Енциклопедијска математика
Ова књига омогућава свим ученицима, судентима, наставницима и професорима да лако и брзо савладају све тешкоће из области математике.
У преводу наших познатих математичара она представља математички део „Опште енциклопедије Ларус“. Књига је штампана латиницом, формата 23 x 30 cm, у тврдом повезу са пластифицираним омотом.

Цена књиге 300.— динара.

1. Библиотека »АТЛАСИ ЗНАЊА«

Јединствена врста ђачке енциклопедије која обухвата 10 илустрованих књига из свих области наука.
Библиотека „АТЛАСИ ЗНАЊА“ прилагођена је наставним плановима и програмима основних и средњих школа. Свих десет књига штампано је ћирилицом на квалитетној хартији.
Свака књига има око 100 страна од којих 50 пуних страна са илустрацијама у боји, формат 21 x 14 cm.

Цена комплета од 10 књига износи 600.— динара.

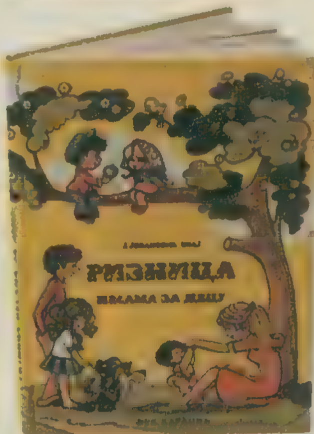

6. ЗМАЈЕВА РИЗНИЦА ПЕСАМА ЗА ДЕЦУ

Избор најлепших песама најомиљенијег дечјег песника — Јована Јовановића Змаја. У песмама Чика Јове Змаја генерације девојчица и дечака налазиле су свој свет, јер је песник умео да им се приближи и да их с очинском нежношћу учи љубави према свему што је добро и лепо.

Избор песама Мире Алечковић.

Цена књиге 120.— динара.

5. ПРИРОДА ПОЗНАТА И НЕПОЗНАТА

Јединствен водич кроз живописан и шаролик живот у природи у различитим његовим облицима и у његовом неизмерном богатству. Књига има 480 страна, енциклопедијског је формата, богато технички опремљена са 600 илустрација у боји, у тврдом повезу са пластифицираним заштитним омотом.

Цена књиге 400.— динара.

4. ХИЉАДУ ЗАШТО ХИЉАДУ ЗАТО

Богата ризница одговора на многобројна дечја питања. Ова дивна књига потребна је сваком ученику јер пружа читав низ неопходних сазнања о свету који нас окружује. Књига је писана популарним начином, на 483 стране, формата 28,5 x 20,5 cm, луксузно је опремљена и богато илустрована, у тврдом повезу са пластифицираним корицама.

Цена књиге 220.— динара.

Издавачка радна организација „ВУК КАРАЏИЋ“, Београд, Краљевића Марка 9

НАРУЏБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем:
ЗА ГОТОВО — књиге под бројевима: ____________

за укупну суму од ________ динара коју ћу платити поштару када ми уручи књиге, умањену за 10% попуста.

НА ОТПЛАТУ — књиге под бројевима: ____________

за укупну суму од ________ динара коју ћу платити у ________ месечних рата.

Најмањи износ наруџбине на отплату је 300 динара, с тим што месечна рата не може бити мања од 100 динара.

Камата у износу од 8% зарачунава се само на износ отплате преко 6 месеци (непотребно прецртати)

У случају спора признајем надлежност II општинског суда у Београду.

Презиме, очево име и име ____________

Место, дан, месец и година рођења ____________

Занимање ____________

Поштански број и место ____________

Адреса стана ____________

Назив и адреса радне организације ____________

Бр. л. к. ____________ издате од СУП-а ____________

____
Купац

Овера о запослењу за купце на отплату

____

Пензионери уместо овере прилажу претпоследњи чек од пензије

Песма недеље

БРИЉАНТИН (GREASE)

Пева: Френки Вали

I solve my problems and I see the light.
We got a loving thing,
We gotta feed it right.

There ain't no danger we can go too far.
We start believing now
That we can be who we are.
Grease is the word

They think our love is just a growing pain.
Why don't they understand
It's just a crying shame?

Their lips are lying,
Only real is real.
We stop the fight right now,
We got to be what we feel.

Grease is the word,
It's got groove,
It's got a meaning.
Grease is the time,
Is the place,

Is the motion.
Grease is the way,
We are feeling.

We take the pressure
And we throw away.
Conventionality belongs to yesterday.
There is a chance that we can

Make it so far.
We start believing now
That we can be who we are.

Grease is the word ...

This is a life of illusion,
Wrapped up in troubles,
Laced in confusion.
What are we doing here?

Grease is the word ...

ФРЕНКИ ВАЛИ (FRANKIE VALLI)

ФРЕНКИ ВАЛИ, некадашњи први глас групе ФОР СИЗНС (у преводу: ЧЕТИРИ ГОДИШЊА ДОБА), вратио се на музичку сцену у пуном сјају. После успеха који је постигао композицијом „Моје очи су те обожаваде (»My Eyes Adored You«), додељена му је композиција „Бриљантин" (»Grease«) из истоименог филма. Огромна популарност филма избацила је и Френкија у први план.

Френки Вали, који је са саставом ФОР СИЗНС постигао успех певајући композиције »Rag Doll«, Walk Like a Man« и »Big don't Cry«, сада има четрдесет и једну годину, али изгледа много млађи. Његов метални глас који је одушевљавао тинејџере још пре БИТЛСА и данас добро звучи.

Поп-вести

РИКИ Е ПОВЕРИ (RICCHI E POVERI)

После дуге паузе популарна италијанска група РИКИ Е ПОВЕРИ огласила се новим албумом „Та љубав" (»Questo amore«). Плоча не представља новину, али на њој је дошао до изражаја онај карактеристичан звук групе који је плод вишегодишњег искуства и тражења.

СМАК

Група СМАК завршила је снимање свог новог албума који се појавио у продаји крајем новембра. Многи сматрају да ће овај албум надмашити успех „Црне даме".

БЕНИ И АНИФРИД (BENNY I ANNI-FRID)

Осмог октобра тајно су се венчали Бени и Анифрид у једном предграђу Стокхолма. Чак ни Бјорн ни Агнета нису ништа знали о томе. Тек дан касније брачни пар је позвао своје најближе пријатеље на гозбу.

АРСЕН ДЕДИЋ

Почетком новембра у Загребу је почело снимање новог албума Арсена Дедића. Једина позната Арсенова композиција на овом албуму биће песма „Загрли ме" коју је певао Здравко Чолић.

ЧИТАОЦИ ЈАВЉАЈУ... ВЕСТИ ИЗ КРИВЕ ПАЛАНКЕ

Већ три године у Кривој Паланци марљиво ради група СТОП, једна од најмлађих у источној Македонији. Њени чланови свирају своје композиције, али на њиховом репертоару нашле су се и песме домаћих и страних извођача. У композицијама групе СТОП доминира џез-рок, а провејавају и фолклорни мотиви кривопаланачког поднебља. Овај састав запазили су и људи са телевизије, па је СТОП направио неколико снимака за Радио-телевизију Скопље.

Многи познаваоци музике тврде да је после групе ЛЕБ И СОЛ на помолу ново, пријатно изненађење из Македоније. Чланови групе су: МЛАЂАН МИТОВСКИ (гитара), ГОРАН МЛАДЕНОВСКИ (гитара), МЕТОДИ ЦВЕТКОВСКИ (бас) и ЕНВЕР КАДРИЕВСКИ (бубњеви).

Гоце Ристевски,
Маршала Тита 59
Крива Паланка
(хонорар 100 дин.)

ГРЕЈТФУЛ ДЕД (GREATFUL DEAD)

Један од најчуднијих догађаја везаних за рок-музику свакако је идеја чланова групе ГРЕЈТФУЛ ДЕД да одрже три концерта у Каиру, и то на отвореном простору испред самих пирамида. Сваке вечери (16, 17. и 18. септембра) било је присутно око хиљаду гледалаца, од којих су три стотине били љубитељи групе из Сједињених Америчких Држава,

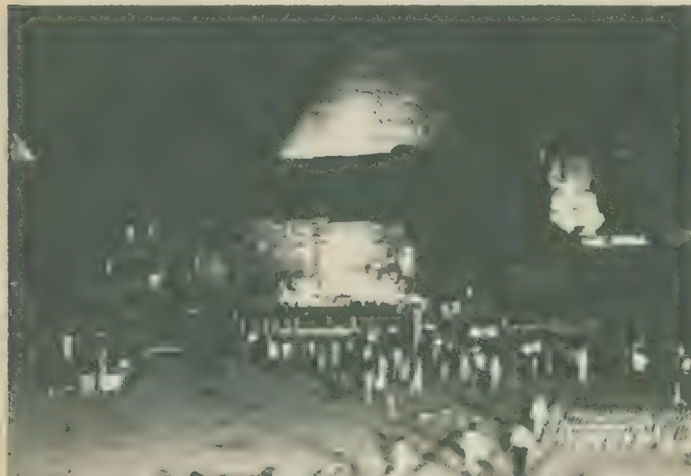

Џери Гарсија (Jerry Garcia), шеф групе ГРЕЈТФУЛ ДЕД, заиста није могао да нађе боље место за своју музику. Слушати ГРЕЈТФУЛ ДЕД и гледати сфингу, пирамиде и пустињу, заиста је врхунски доживљај. На слици видимо Џерија Гарсију који није могао да одоли а да се не прошета на камили.

Музичари су се одрекли прихода у корист друштва за заштиту египатских старина, а трошкове транспорта, који су огромни јер је целокупна опрема донета из Лондона, сносила је сама група.

После овог наступа састав је одржао неколико концерата у Лондону и завршио рад на свом новом албуму.

Берза плоча

Желео бих да продам следеће ЛП плоче: »Arrival« (ABBA), »Love for Sale« (BONEY M), »Greatest Hits« (SMOKIE), и сингл-плоче група QUEEN, SMAK, RAMAYA и ЗЛАТНИ ПРСТИ.

Драган Ивковић,
Октобарске револуције 10/7
19210 Бор

Замолила бих читаоца „Политикиног забавника" који има плочу (»Satisfaction« (ROLLING STONES) и жели да је прода да се јави на адресу:

Лидија Бунарџић,
Босанска 58
31000 Титово Ужице

ВАН ХАЛЕН (VAN HALEN)

У последње време све се мање говори о групама које свирају такозвани тешки рок. Ова врста музике је већ толико експлоатисана да је слушаоцима просто немогуће понудити нешто ново. Класичне групе овог стила, као што су ЈУРАЈА ХИП, У Ф. О. или БЛЕК САБАТ, више не привлаче публику у оном броју као пре неколико година, мада се интересовање за њих још није угасило.

Недавно је, ипак, привукла пажњу једна потпуно непозната америчка „хард рок" група из Лос Анђелеса. Четворица музичара који сачињавају групу ВАН ХАЛЕН, предвођена гитаристом Едвардом Ван Халеном по коме је састав и добио име, свирају заједно већ четири године. Наступали су по малим клубовима и стрпљиво чекали своју шансу. Она им се изненада указала једне вечери када их је у клубу чуо продуцент Тед Темплмен. Одушевљен њиховим свирањем, одлучио је да каријеру групе узме у своје руке. Није се преварио јер већ својим првим албумом, „Ван Хален", доспевају на 19. место америчке топ-листе, што је несумњиво велики успех.

У групи ВАН ХАЛЕН, поред двадесет једногодишњег гитаристе Едварда Ван Халена, су и његов две године старији брат Алекс, који свира бубњеве, затим двадесет трогодишњи басиста Мајкл Ентони и, сигурно најзанимљивији члан групе, двадесет двогодишњи певач Дејв Ли Рот.

Ова класична рок-група, која своје песме компонује сама, постиже свуда изванредне успехе. Певач групе назива себе и своје другове саставом осамдесетих година и сматра да су нови успеси тек пред њима. Међутим, музика коју нам нуди ВАН ХАЛЕН не доноси ништа ново, мада њихови наступи публици заиста пружају велико задовољство, наравно под условом да сте љубитељ тешког рока. Темперамент и енер-

гија коју поседује група на сцени просто је невероватна и сигурно да је то разлог што ВАН ХАЛЕН у свету стиче све већу популарност.

КРАФТВЕРК (Kraftwerk)

„Ми смо за све програмирани, учинићемо све што желимо, јер ми смо роботи, јер ми смо роботи..."

Тако пева Ралф Хитер (Ralf Hutter), један од оснивача чисто електронске групе КРАФТВЕРК, преко „вокодера", инструмента који верно и потпуно електронски дочарава људски глас.

„Роботи", песма са последњег албума групе КРАФТВЕРК који се зове „Људска машина" (»Mensch Maschine«) често се чује на радио-станицама широм света, док чланове групе ретко ко има прилику да види. И када се појаве на телевизији, уместо њих „свирају" четири лутке, које су верне копије музичара. Ову замену Ралф тумачи на следећи начин: „Ми људи смо потпуно неважни, сасвим замењиви То желимо и да докажемо са нашим луткама. Важан је једино крајњи продукт, а то је плоча. Ретко дајемо интервјуе, јер све што желимо да кажемо изражавамо својом музиком. Не сматрамо себе за рок-звезде, већ за неку врсту истраживача. Сваког дана експериментишемо са нашим машинама, чак смо и патентирали неколико сасвим нових електронских инструмената које смо пронашли вршећи разне опите. Мени нису јасни музичари који данас свирају на гитарама и, рецимо, виолинама, јер то су за мене музејски инструменти. Имајмо на уму да су они за своје доба представљали техничко савршенство. Тако је и данас са електроником и ми се трудимо да направимо врхунске техничке инструменте данашњице. Можда ћемо у томе и успети."

Немачка група КРАФТВЕРК основана је 1970. године када су се у једном џез-клубу упознали Ралф Хитер и Флоријан Шнајдер (Florian Shnaider). Обојица су студирали класичну музику али их је електроника више привлачила. Касније им се придружују Волфанг Флур (Wolfang Fluhr) и Карл Бартос. Издали су више плоча и постигли огроман успех. Међутим, група ретко иде на турнеје, тако да њихове присталице немају прилику да их виде. За утеху им остају плоче које, и поред свих својих квалитета, звуче хладно.

ЦИЦИН КУТАК
ЗА ДЕВОЈЧИЦЕ

РЕЦЕПТИ ЗА ПРАЗНИКЕ

1/2 kg

НАПИТАК ОД ЈАБУКА И ЛИМУНА

Пола килограма јабука исећи (сваку јабуку на осам делова). Сложити јабуке у суд, прелити са око литар кључале воде. После једног часа воду оцедити, додати јој сок од три велика лимуна и око 100 грама меда.

Рецепт послала **Весна Матовић**, 26300 Вршац, Вихаћка 67

САЛАМА КОЛАЧИ

Две шоље млевених сраха, једну шољу шећера у праху замесити са једним целим јајетом. У смесу кануту мало сока од лимуна да би се боље замесила. Затим се од смесе направи „салама", сече на комадиће и од њих се праве фигурице или лоптице. Ове фигурице се прелију истопљеном чоколадом у коју је стављено мало бутера и мало млека да чоколада не попуца.

Рецепт послала **Љубица Филипова**, 91000 Скопје, Петар Манцуков 195А, Бутел I

×2

1

СВЕЧАНО ПРЕДЈЕЛО

Да би предјело изгледало лепше, можете од материјала за њега да начините разне фигурице (као на нашим сликама). Да се фигура не би распала, кроз целу провуците чачкалицу.

Предлог послала **Амела Јелкић**, 75400 Зворник, Филипа Кљајића 66

МРКВА

БИБЕР

ПАПРИЧИЦА

ЈАЈЕ (ЗАСЕЧЕНО НА ОБА КРАЈА)

ЈАЈЕ

КРАСТАВАЦ

ПАПРИЧИЦА

КАЧКАВАЉ

ПАРАДАЈЗ

ТАЧКЕ ОД МАЈОНЕЗА

ЈАЈЕ

КАЧКАВАЉ

КРУШКА

СУВО ГРОЖЂЕ

БАДЕМИ

ОВАКО СЕ ДЕЛОВИ НАТАЧИЊУ НА ЧАЧКАЛИЦУ

СВАКИ РЕЦЕПТ СЕ НАГРАЂУЈЕ СА ПО 100 ДИН.

ИЗ СТАРИХ АРХИВА

БИО ЈЕДНОМ ЗАНАТ... ЛОПОВСКИ

Тешко онима који су 1389. године доспели у париски Шатле, кулу над Сеном у којој је био затвор...

У архиви Шатлеа налазе се подаци о казнама које су извршене над ухваћеним и осуђеним криминалцима: 10 вешања, 5 растезања па вешања, 2 одрубљивања главе и једно спаљивање на ломачи! Укупно 18 смртних казни — ниједна блажа није ни изречена — све једна страшнија од друге! Између њих је постојала и веза јер су сви ови несрећници ухваћени када је извесни Жеан Лебрен, у јесен те године, "пропевао" у Шатлеу.

У средњовековној Европи лупежи су били организовани у свој цех, о чему говори и прича о једном бандиту. За оно време — обична...

Нису они били невини осуђени; све су то били овејани лопови, разбојници па и убице. Само, данас се може чинити да је најтежа казна у та давна времена изрицана прилично олако. Али, да би се то схватило, потребно је знати понешто од животних прилика у средњем веку, када је, готово у великим градовима као што је Париз, човек могао изгубити главу само зато што је имао бољи огртач од „случајног пролазника". Тих „случајних пролазника" било је веома много... Такав је био и Жеан Лебрен, као и његови другари. Никада ситан или крупан криминалац у оно време није радио сам!

Прича о Жеану показује како се у средњем веку постајало лупежом. Али, сведочи и о још понечем...

Испит за мајстора

Жеан се родио негде у Нормандији, као убоги сиромах. Мајка — која није знала ни где му се налази отац, професионални војник — оставила га је још као малог неком ковачу да му буде слуга и изучи занат. Неко време Жеан је провео уз ватру и наковањ, а затим побегао у Руан и ту почињу његова потуцања.

У то време Француска и Енглеска водиле су стогодишњи рат. Жеан је у Руану натрапао на некаквог енглеског коњушара. Запослио се код њега као скутоноша. За своје услуге добијао је од коњушара и његовог господара, неког племића Белобрадог, онолико пара колико су они сматрали да је заслужио. Да ли је био задовољан или није — нису га, наравно, ни питали.

Научили су га, међутим, да је јачем дозвољено све: пљачкање, убијање и, уопште, насилничко понашање. Па када је Жеан и од њих побегао, може се рећи да је био већ мајстор „заната": Белобрадом је украо коња и на њему стигао у Париз. Расно грло продао је за 15 златника, купио себи добру одећу и имао још довољно пара да се коцка. Омиљена игра у то време било је бацање коцке.

Наравно, Жеан је у Паризу прве вечери потражио неку крчму на периферији у којој су се скупљали слични њему, бескућници, лупежи, криминалци, проститутке... У тим крчмама се и почињало, ту би се скупило друштво и смислило план „рада".

Ти париски лопови били су тако добро организовани, да су чак имали сваки своју „специјализацију" у оквиру „заната"! Знало се, на пример, да је онај што вешто краде кесе „жетелац", „кукичар" је био мајстор за отварање ковчега и каса, „одашиљач" онај што жртву — шаље на „онај свет"! Било је још доста звања и занимања, а баш ти називи и целокупан језик париских лупежа, служио је, пре свега, да нико ван „цеха" не схвати о чему је реч. То је био зачетак аргоа, специфичног, улично-подземног говора.

Чак је постојало и правило у том свету из периферијских крчми да нико ко не положи лоповски испит и то неком изузетно вешто изведеном пљачком, не може ући у друштво! За Жеана, изгледа, није било тешкоћа, јер он је врло брзо скупио банду...

Заклетва и — главе на пањ

Сви припадници тих ноћних дружина, па и његове, обично су имали и неко дневно занимање. Радили би, рецимо, као помоћници у некој продавници, до прве згодне прилике. Ако би газда отпутовао, или донео нове залихе робе па увече заспао, није било ништа необично да наредног дана установи како нема ни робе ни помоћника.. Банда је исто тако имала и „свог" златара-јувелира, човека спремног да откупљује предмете покрадене из париских цркава или богаташких кућа. Само, претходно би био начињен „братски споразум" над хлебом и вином, у мрачној ноћи, којим су се чланови банде као и јувелир обавезивали на узајамну солидарност.

Ипак, те солидарности није било када је Лебрен пао шака полицији. Можда се и не треба чудити: није био редак случај да неко од њих чак хладнокрвно убије другог члана исте дружине како би га — опљачкао. Уопште, људска је глава била одвећ јефтина у то ратно време. Бандити би ноћу убијали насумице, макар касније установили како јадник није имао ни новчића при себи!

Дакле, када је ухваћен, Лебрен је без устезања одао и остале саучеснике, мада није — иако је то остало као неразјашњени изузетак за ондашњу праксу у Шатлеу — био мучен! Можда се надао да ће извући главу ако ода остале? Томе у прилог иде и чињеница да је у последњем тренутку порекао неколико имена. То су били људи са којима уистину није имао никакве везе! Али, надао се да ће бар одложити свој процес ако дуже сведочи.. Успео је само делимично — прошло је више месеци пре него што је изведен на губилиште. Казна, пак, није ублажена. Лебрен је најпре истезан, па обешен.

М. К.

Путнике које би задесила ноћ неретко је чекала оваква судбина

Ова средњовековна минијатура представља пљачкање града — призор из стогодишњег рата

Уобичајена казна за лопове који нису убијали било је одсецање главе. Оне окорелије чекало је вешање, а ако су и убијали, најпре су истезани па вешани.

НАЈЛЕПШИ ПОКЛОН ЗА НОВУ ГОДИНУ!

Капетан Гугуленце

То је прва џепна књига за децу, ликовно богато опремљена а намењена најмлађим читаоцима. Двадесет четири књижице одштампане на финој хартији, све у боји, чине целину под називом

БИБЛИОТЕКА „МАЛИШАН"

- ПУСТОЛОВИНЕ МЕДЕ ПЕДИНГТОНА УСКОРО И НА ТЕЛЕВИЗИЈИ!
- БИБЛИОТЕКА »МАЛИШАН« ОБРАДОВАЋЕ СВАКО ДЕТЕ

ВЕЛИКИ ПОПУСТ

Књижарска цена комплета износи 432 динара, а преко „Политикиног забавника" само 324 динара. Попуните наруџбеницу, залепите је на дописницу и пошаљите на адресу: „Политикин забавник", Македонска 29, 11000 Београд, поштански фах 124. Књиге ћете платити поштару кад вам их донесе!

ЋИРИЛИЧНО ИЗДАЊЕ

КАПЕТАН ГУГУЛЕНЦЕ И ЊЕГОВА ДРУЖИНА:

1. Капетан Гугуленце налази рубин
2. Капетан Гугуленце и ковчег с благом
3. Капетан Гугуленце опрема нови брод
4. Капетан Гугуленце и слон

НЕОБИЧНИ ДОЖИВЉАЈИ КРАЉА ПРАСКАЛА И ЊЕГОВОГ ПАЖА СТАНКА ЧАРАПАНКА:

1. Станко Чарапанко и циновски цин
2. Станко Чарапанко и флодолопос
3. Станко Чарапанко и Викиншки Змај
4. Станко Чарапанко и вештица Друсила

НАЈЛЕПШЕ БАЈКЕ:

1. Црвенкапа — Три прасета
2. Девојчица и три медведа — Храбри кројач
3. Пепељуга — Ђипало Рипало
4. Аладинова чаробна лампа — Златокоса

ПУСТОЛОВИНЕ МЕДЕ ПЕДИНГТОНА:

1. Меда звани Педингтон на железничкој станици
2. Меда звани Педингтон у купатилу
3. Меда звани Педингтон уређује собу
4. Меда звани Педингтон у кухињи
5. Меда звани Педингтон у куповини
6. Меда звани Педингтон на такмичењу
7. Меда звани Педингтон као мајстор
8. Меда звани Педингтон слави рођендан

ПРИЧЕ О ЖИВОТИЊАМА:

1. Поштар Пера Звиждукало
2. Мајстор Лале и велосипед
3. Дружина Меде Медића
4. Породица Козлић

„Политикин Забавник"
Македонска 29 11000 Београд

НАРУЏБЕНИЦА

Неопозиво наручујем ПОУЗЕЋЕМ (плаћање поштару приликом преузимања књига)

Библиотека „МАЛИШАН", ћирилицом, уз попуст од 25% по цени од 324 динара.

____

(Име и презиме)

____

(Место, улица и број)

____

(Својеручан потпис купца)

играчке mehanotehnika

Попуните наруџбеницу и поштар ће вам донети играчку коју ћете исплатити приликом пријема

Арт. С-013 КОМБИНАЦИЈЕ МЕХАНОТЕХНИКЕ 1 **Цена 199,00**

Комбиноване играчке МЕХАНОТЕХНИКЕ — играчке, које расту са нама
Нове гарнитуре играчака су по свом саставу у новом паковању и омогућавају појединачну куповину.
Зато вам представљамо основу гарнитура МЕХАНО 1 која има два паковања основних елемената са прибором и каталогом за комплетан програм МЕХАНО 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, PL1, PL2, TR1, TR2. Укупно вам предлажемо 11 различитих гарнитура.
Гарнитуре од 2 до 7 се по својој намени допуњују. Гарнитуре PL 1, PL 2, TR 1, TR 2 служе за израду конструкција по сопственој замисли. Те гарнитуре ћемо вам приказати у наредним огласима.

Арт. Е-182 ЕЛЕКТРОПИОНИР **Цена 180,00**

Арт. С-340 ВАТРОГАСНИ АУТО СА ПОГОНОМ **Цена 358,30**

ВАТРОГАСНИ АУТО СА ПОГОНОМ

— комби »мерцедес« са пет врата и плавим ватрогасним светлом са стране
— два електро-мотора (за погон и управљање)
— командна ручица са воланом, дугметом за вожњу напред-назад и простором за две батерије од 1,5 волти
— богата ватрогасна опрема: мердевине, лопате, саобраћајни знаци и још много другог прибора
— из амбалаже можете лако да изрежете осталу додатну опрему.

Адреса:
МЕХАНОТЕХНИКА — Поље 9
66310 ИЗОЛА

Арт. Е-029 ТЕЛЕФОН HOLLY HOBIE
Цена 166,90

НАРУЏБЕНИЦА

Неопозиво наручујем играчке МЕХАНОТЕХНИКА Изола

број играчке ______________

Цена играчке ______________ коју ћу да платим поштару приликом пријема пакета

____

Име и презиме

____

улица и кућни број

______________ ______________

Број поште Место

____

Потпис стараоца

ПИШИТЕ ЧИТКО И ШТАМПАНИМ СЛОВИМА

ФАНТАСТИЧНА ПРИЧА

ИМПЕРИЈА

ЕНДРЈУ ВЕИНЕР

Један

Кахерис, непознати астронаут, живи херој, кретао се пуним улицама према стану. Бледи људи око њега, обузети својим животом, нису подизали поглед. Над њима, небо је бело пламтело блеском проширеног сунца.

Џиновски звучници, истурени гласови смрти, грмели су одбројавање. Хиљаду сати до потпуне нуле. Кахерис се плашио доласње експлозије. Осећао се ухваћеним, овде, на крају Трајања. Задовољно је ушао у свој стан изолован од звука. Маскирани човек је устао да га ухвати. Мртве очи су бул̂иле кроз прорезе у металу. Кахерис је вриснуо, измичући, још једном, кроз простор и време.

Два

Свет је године 1990. био жртва пројекта Синдиката Сириус за измену историје. Путници кроз време су поставили мрежу сателита за комуникације око глобуса и почели рат са Марсом. Бескрајни „марсовски" програми су обећали разарања, тотални рат, ликвидацију, рат без граница ужаснутим земаљским становницима. ТВ-канали су били преплављени сликама смрти. Уједињене нације су обновљене као Светска планска управа. Војска је преузела контролу, обећавајући „рат над ратовима". Свемирска армада је требало да се изгради. Први план је објављен — двадесет милиона. Побуне због плана су енергично сузбијене.

Три

Непрегледна гомила је чекала. Тада се Генерал појавио. Њихов херој, Картер, председник Планске управе, бич Марсоваца. Са крова дворане су летели обојени балони, падајући као слапови око њега. Поздрави су прешли у заглушујућу буку. Онда је он подигао руку и све се утишало.

Изнад, далеко изнад, на крову, Кахерис је усмерио пушку кроз светлост неба.

Картер је почео да говори:

— Рат ће се наставити. То вам обећавам. Ту неће бити слабости. Знам како да победим. — Застао је, значајно гледајући. — Не треба да се плашите војске. Цивили су они којима не треба веровати. Они су клицали у знак одобравања.

— Били сте везани. Али, нећете више. Марс нам не мора рећи шта ће да учини. Показаћемо ми њима у шта су се упустили. Ми смо скоро у рату са Марсом, а једини излаз је победа.

Изненада, подигао је поглед навише, буљећи кроз маску од кованог метала. Само ти сањај, мислио је Кахерис, покушавајући да повуче окидач и нестајући.

Четири

Прелазак у прљаву собу у Лондону. Питање: „Колико мислиш да ћеш издржати?" Оклевао је да одговори девојци, гледајући око себе. Зидови су били облепљени исечцима из новина, сликама горила, избледелим постерима. По поду су биле празне конзерве. Са лошег транзистора се чула војна музика.

— Колико. . . ?

— Док те Планери не ухвате. Не може бити дуже. — Њој као да се то допало.

— Мене неће послати. Ја сам психички болестан. Не могу ме послати.

— Мислиш на снове? — презриво је питала. — Они свакога шаљу на Марс, нарочито оне који никоме неће недостајати. Због тога што је постоје Марсовци и не постоји рат. Рат је измишљотина Светске планске управе да постави и одржи власт. Ништа више.

Пет

— То нису снови. Зар не видиш? Ја сам карика, човек у коме се све пресеца.

Прошао је поред ње, спуштајући се степеницама на улицу. Лутао је кроз улице Лондона, испод гигантских Картерових постера, испод слика ужасног непријатеља са Марса.

Док је шетао, покушавао је да се сети свог ранијег живота. Је ли био астронаут, научник? Чинило му се да се сећао коралних спрудове, бетонске, ракетне зоне, шума расклaдних уређаја. Углавном, такав живот му је био бесадржајан. То је било пре него је постао свестан других места, пре него је почео да мисли.

Изненада, јасна слика му проби у сећање. Он седи у замраченој соби. Човек у белом мантилу стоји изнад њега.

— Изолација чини чудне ствари, Кахерисе. Хајде, шта се догодило у орбити? Шта је то почело да ти говори?

Кахерис је буљио испред себе.

— Шта ти је рекло?

Кахерис се смејао.

МАРСОВЦИ СУ ПАМЕТНИ, СХВАТИТЕ. МОГУ ДА УЗМУ ЉУДСКИ ОБЛИК. ГАЂАЈТЕ ДА ИХ УБИЈЕТЕ!

Шест

Занесен у мисао, није приметио сутон. Рана зимска ноћ се склапала око њега. Изненада су га опколили — Планска полиција. Почео је да бежи. Електрични бич ошину.

— Чекајте, господине.

Страни нагласак. Ноћна патрола. Првокласни мучитељи.

— Где сте кренули?

— Не зна. У зоолошки врт.

— Нема овде зоолошког врта. Све су животиње, и онако, поједине.

Случајно, замахну бичем према Кахерисовом стомаку. Кахерис се предвостручи.

— И ми овде имамо биро, зар не знаш? Исто тако добар, можда и бољи.

Брзо је претражио Кахерисове џепове, одузимајући му мало преосталог новца. Тада га удари песницом у лице.

— Нема исправа. Сумњив си, све до лепе црвене планете.

Седам

Планска станица. Досадни иследници, ситна мучења. Преглед. Транспорт у центар за обуку. Месеци вежбања са празним, застарелим оружјем. Подела униформи. Дуго путовање возом. Ракетодром, одлазак за Марс, карта за један смер.

Путовање. Подела муниције. Неудобност, претрпани војни брод. Болест од путовања. Три дана до Марса. Због чега? „Пошто уништимо Марсовце, борићемо се са Алфа Кентауром".

ШРАФКО

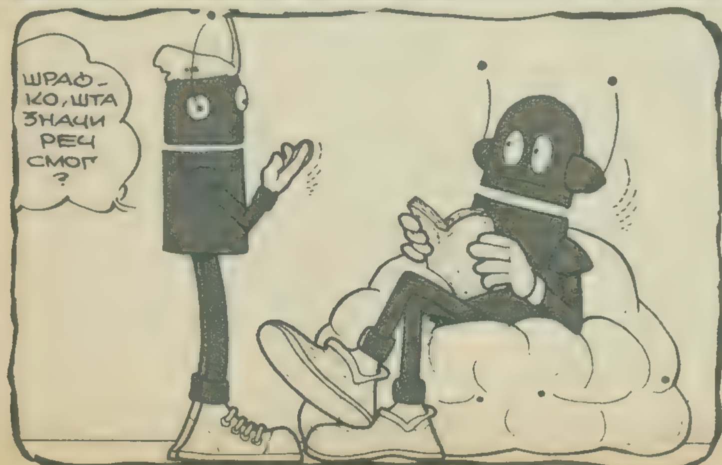

А СУНЦА

Осам

Изненадни долазак ноћи на млађем свету. У даљини, светла вулканска линија неба. Пуцали су у небо кроз завесу плавог пламена.
Рекли су: „Стигла је нова наредба за све“.
Рекли су: „Погледали смо у таму и видели пропаст. Неко нас је издао“.
Из магле се појавио Маскирани човек.

Девет

— Марсовци су паметни, схватите. Могу да узму људски облик. Гађајте да убијете. Јасно?
Говор се настављао у пригушеној светлости. Кахерис је пропуштао црвени песак кроз прсте. Како још дишу? Неко је то средио, рат се мора наставити. Хирургија? Није се сећао. Је ли ово стварно Марс? Изнад, Сунце је личило на смежурани диск.
Колико је војске овде? Десет милиона, сто милиона? Рат је био „преломна тачка историје“, тако се у свим новинама писало. Можда — за оне код куће. Сто милиона, а ко се икада вратио?
— Марсовци држе то брдо, 770. Морамо га заузети.
Зашто? Зашто не?

Десет

Бука, пуцњи, врисак. Бомбе, гранате, мине.
Као стрип.
Кахерис се провлачио кроз мртве до врха брега, адреналин га је вукао, слеп на ужас. Брег се мора заузети. Сигурно. Један од непријатеља скочи из ровова. Бацајући празну пушку, крену на њега ножем. Телесно, биће је личило на човека.
Вриснуло је „Прљави Марсовче“, када га је Кахерис престрелио кроз главу. Трик? Није размишљао. Повраћало му се. Паде на колена.
Бројеви су говорили. Марсовци су збрисани с брега. Неки су се спасли мрежом тунела.
Касније, можда много касније, лекар је дошао Кахерису. Јављао се у његовом замагљеном уму. Кахерис је јечао у себи нешто што није разумео.
Лекар је говорио. За Кахериса, то је ненадни удар грома.
— Човече, шта те то узбуђује?
Његове очи се упише у тачку. Лекареве црте лица се расплинуше и стврднуше у маску од кованог метала.
Кахерис поврати. Марс затрепери и нестаде.

Једанаест

Кахерис је џин, шездесет пет метара висок. Он крупно корача међу искренутим, здробљеним блоковима станова, гњечећи аутомобиле под ногама. Шутнуо је железнички мост с пута.

То је будућност света — безвредни свет. Над њим, Сунце је постајало Нова, одбацујући око себе своје комађе. Време је стало. Боје око њега су неприродно светле.
Бука је нарастала до неподношљивог степена. Пнеуматски врт. Путеви су постали велико огледало које је одсликавало Сунце у експлозији.

Дванаест

Страх га је шчепао. Трчи у суви басен океана, у олује соли. Он трчи. Џунгла металних далековода рђа около, у мртвим фабрикама Детроита. Тражио је помоћ. Где су? Али, нема никога.
Лута међу блоковима стена, срушеним капијама. Мрвиле су се под његовим додиром. Стварао је песак. За њим, са ишчезлих брежуљкастих тепиха, долазио је човек. Човек долази, са кишном непогодом над пустињом, поред пустих насеља ограђених електричном жицом. Кахерис чека.

Тринаест

Кахерис види високо степениште усечено у бескрајне планине, навише, у небо које гори. Бели песак. Они га питају, поново и поново, шта му се догодило у орбити, зашто је покушао да уништи капсулу. Једном им је рекао да је нешто покушало да му говори. Али, није рекао шта је то било и шта му је рекло.
Сан о спасењу, низ стазе времена, поред укочених чувара. Безвредни рат. Рат са Марсом. Ко је био Маскирани човек?
Сунце се надимало на небу, светлост за општу смрт .Вриснуо је питање: „Где је крај снова?“ Нема одговора.
Он је на обали, чита поруку нашкрабану на стењу, на ивици мора.
Ко је Маскирани човек? Ја сам? Или, апсолутно нико. Лице страха. Шта сам то постао на небу? Ко ми је говорио? Шта мисле они, ко?

Четрнаест

Пео се у небо, осећао срце Сунца. Његови израштаји су се ширили из вртлога, упијајући све. Експлозија долази.

ЈЕДНА АЛИ ВРЕДНА

Ко хоће да друге уздиже, мора бити изнад њих.

(Емерсон)

укрштене речи

ТЕРМИНИ У ХОКЕЈУ НА ЛЕДУ

1. Нападање, односно заустављање противника телом; **2.** Плочица којом се игра хокеј на леду; **3.** Казнени ударац пред једним или другим голом.

ДУТОР: ВЕ-МАК	1	ОКРЕТАТИ	ПЛАНИНА У БОСНИ	ИТАЛИЈАНСКА ГЛУМИЦА	МОРСКА РИБА, ТУНА	ПЛЕСНИ КОРАК	ДИВЉА ЗОБ / ПОКАЗНА ЗАМЕНИЦА	▼	ПИСАЦ БИХАЉИ МЕРИН
ВЕЛИКО ИМАЊЕ, ИМОВИНА									
ОКРЕНУТОСТ									
ДРМУСАЊЕ							„ИЗВРШНИ ОДБОР" / ГРУБ, ДРЗАК		
НА ИСТИ НАЧИН, ТАКОЂЕ (ЛАТ.)					2 / К. У.				МЕРА ЗА ПОВРШИНУ У САД
ГРАД У СРБИЈИ						ЈЕДАН МЕСЕЦ		ВРСТА ЧИВИЈЕ	
ЗНАК ЗА ЕГИПАТ			ГРАД У САД / МЕСТО У БОСНИ						
					СЛУЗАВА МАТЕРИЈА ИЗ АЛГИ				
ТИМ	КРЕПКО, ЖИВАХНО	ЈУЖНО ВОЋЕ / РОМАН С. МАТАВУЉА							ВРСТА ПАПАГАЈА
3					СТАРА МЕРА / ДРЖАВА У АФРИЦИ				
ЗОЉЕ				ВРСТА ТЕСТЕРЕ / ДРЖАВА У АФРИЦИ					
ЗНАК ДАНСКЕ			ДЕО ОДЕЋЕ / ЛИЧНА ЗАМЕНИЦА						
ВЕЋЕ ПРОЗНО ДЕЛО						„НОРВЕШКА КРУНА"			
ОРОЗ, ОБАРАЧ							„АД АКТА"		

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: С, исправити, стран, рис, преседост, ораси, етар, Един, Цац, а, Кан, Зенон, диња, ем, Ги, ДЕЦЕМБАР, А, пљесак, нар, орада, Отару, мин, сан, зраци Трогир, ан.

Издаје и штампа НИП „ПОЛИТИКА", Македонска 29, 11000 Београд. Директор НИП „ПОЛИТИКА" Вукоје Булатовић. Главни и одговорни уредник „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА" Живорад Стојановић. Помоћник главног и одговорног уредника Александар Б. Костић. Уредници: Кринка Виторовић, телефон 324-191/525, Нурџихана Ђозић, телефон 324-483. Ликовно-графички уредници Владимир Горбунов и Соња Јашовић, телефон 326-620. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ

3 месеца	88.00 динара
6 месеци	176.00 динара
1 година	352.00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

3 месеца	176.00 динара
6 месеци	352.00 динара
1 година	704.00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НИП „Политика" ООУР „Продаја" — претплата на лист „Политикин забавник"

ПРЕТПЛАТА У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

САД	$	38.—
СР НЕМАЧКА	DM	76.—
ШВЕДСКА	Škr	167.—
ФРАНЦУСКА	Ffr	164.—
ШВАЈЦАРСКА	Šfr	64.—

Уплате из иностранства слати на девизни рачун „НИП" „Политика" код ИНВЕСТ БАНКЕ — Београд на рачун 60811-620-63-257300-00054, са обавезном назнаком претплата на „Политикин забавник"

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Драги Забавниче,

ПРИЧА ЗА »ЗДРАВО«

Пошто много волим да пишем љубавне приче, желела бих да ми кажете која је адреса листа „Здраво“ — да бих послала причу коју бих написала.

Оливера Лукић,
8. марта 15/16
11250 Железник

Ако би написала љубавну причу, могла би да је пошаљеш листу „Здраво“ који би је добио уколико

би, уз назив листа, ставила адресу која је и наша (Македонска 29, Београд). Наиме, ми смо у истом ООУР-у и прве комшије, врата до врата.

КАКО ПАЛИ ШИБИЦА?

Од чега се састоји премаз на кутијама шибица где трљањем палимо дрвце.

Мирољуб Митрашиновић,
Ниш

Маса, односно смеша од које је састављен премаз на кутији шибице (тарна површина или тарило) по саставу је слична маси од које је главица шибице. Маса за главицу

шибице не садржи фосфор; то је смеша горивих и оксидационих материја, лепка и нешто туцаног стакла (због бољег трења). Као горивна материја најчешће се употребљава антимонтрисулфид, а као оксидационо средство калијум-хлорат. За разлику од главице шибице, маса којом се премазује тарна површина садржи још сасвим мало црвеног фосфора. При трењу главице шибице о тарну површину један мали део црвеног фосфора прелази у бели фосфор који се одмах на ваздуху пали, што доводи до паљења антимон-трисулфида на главици шибице.

ЈОШ ЈЕДАН КЛУБ

У мом граду основали смо Клуб „Политикиног забавника“. Имамо само четрдесетак бројева, па би нам било драго да нам пошаљеш неколико бројева.

Јордан Младенов,
Сутјеска 60
18320 Димитровград

Јавите како клуб ради, па ћемо вам послати један комплет.

РЕЦЕПТ ЗА ЈАЧАЊЕ

Како се прави боза?

Драган Н.
Земун

На писма тако тајанствено потписана по правилу не одговарамо, а што ћемо да направимо изузетак можеш да захвалиш томе да је боза врло здраво, хранљиво и освежавајуће пиће, један балкански специјалитет који заслужује да буде популарисан. Дакле, у лонац увече сипај 500 gr кукурузног брашна и прелиј млаком водом. Изјутра лонац стави на штедњак и кувај на умереној ватри 2 часа уз повремено мешање. Затим остави да се хлади. Размути 20 грама квасца у 2 dl млаке воде, сипај то у скувано брашно, помешај и остави да стоји 4—5 часова, а после

тога процеди. Од 500 dl шећера скувај сируп и заслади према укусу. Тако припремљену бозу држи на хладном и почасти се — видећеш, напор ће ти се исплатити.

ЏИНОВСКО ОГЛЕДАЛО

Шта је то фатаморгана?

Суад Карахасановић,
75300 Шатооровићи

Фатаморгана представља обману чула вида, односно атмосферску оптичку појаву која најчешће настаје у пустињама и на мору. Светлосни зраци, пролазећи кроз топле

слојеве ваздуха, мењају правац и стварају изврнуту слику на извесним висинама коју посматрач види као да се испред њега налази џиновско огледало. Зато је, често, фатаморгана била узрок трагедије на мору или јалова нада људима који су се изгубили у пустињи.

МЕЊАМО, ПОКЛАЊАМО, ТРАЖИМО

● Недостају ми „Микијеви забавници“ бр. 188 и 195. За замену дајем бројеве 170, 176, 7, 8 и 9. **Јагода Ореб, Р. Бошковића 22, 58000 Сплит.**

● За две слике Џона Траволте дајем једну слику Здравка Чолића. **Биљана Суботин, Жарка Зрењанина 62, 21460 Врбас.**

● За једну металну значку дајем десет добро очуваних маркица или три постера певача или глумаца. **Златко Јоргић, Прва интернационала бр. 18, 38400 Призрен.**

● За пет салвета дајем једну разгледницу свога града. **Зроица Запаренко, Ул. 13. јули Ц 38/I, 97000 Битола.**

● Имам велики број проспеката разних возила домаће и иностране производње, као и разних налепница, које бих мењао са читаоцима „Забавника“ за значке и амблеме ОРА, ко и значке и заставице спортских и привредних организација. **Асим Исламбашић, Рударска С. 1, 75446 Милићи.**

● Имам много разгледница са народним ношњама, нашим и страним, које бих мењао за стари и страни новац (за један новчић дајем 20 разгледница, за једну марку 3 разгледнице, а за једну металну значку 15 разгледница). **Звонко Згорелац, План та II 6б, 21300 Беочин.**

Walt Disney
МИКИ

А ШТА ТО ДА-НАС КУПУЈЕШ, МИНИ?
78.000

НЕ ЗНАМ ЈОШ...

АЛ' ЗНАЋУ КАД ТО БУДЕМ ВИ-ДЕЛА!

ОХ! ПРАВИ ШЕЋЕР ОД ШЕШИРА! СВИЂА ЛИ ТИ СЕ, МИКИ?
НЕ!
315.00
Copyright © 1978 Walt Disney Productions World Rights Reserved

Модискиња
АЛ' ЈА ЋУ ГА ИПАК КУПИТИ! НЕМАШ ТИ ВЕЗЕ... КАД СУ У ПИТАЊУ ЖЕНСКИ ШЕШИРИ!

ЕВО! КУПИЛА САМ ГА... И БАШ МИ ЈЕ МИЛО!
Модискиња

ОХ!

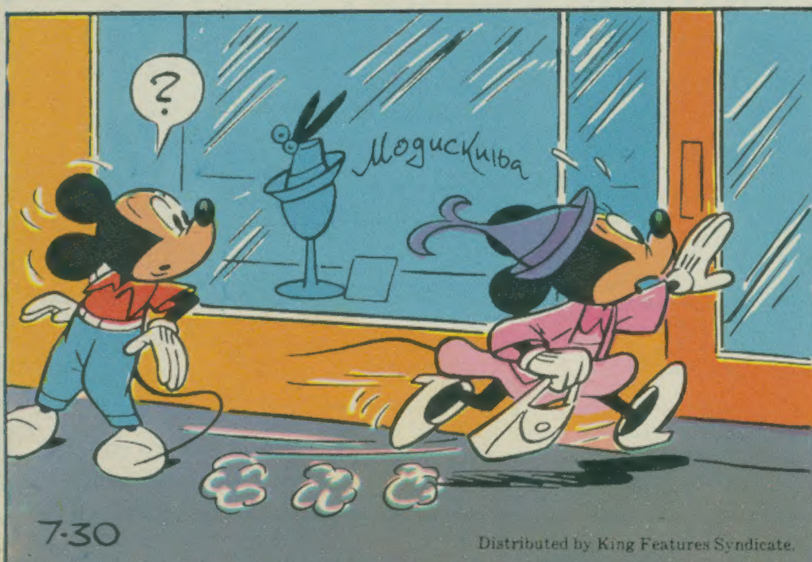
?
Модискиња
7-30
Distributed by King Features Syndicate.

ЖАО МИ ЈЕ... АЛ' МОРАМ ДА ГА ВРА-ТИМ! НЕ СВИЂА СЕ МОМ МОМКУ!